

JOUTILAISUUS

SAARA SILLANPÄÄ

JOUTILAISUUS

Saara Sillanpää

Taiteen maisterin opinnäytetyö
Aalto yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu
Taiteen laitoksen Porin yksikkö
Visuaalisen kulttuurin koulutusohjelma

2013

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	s.7
2. TAIDE JA JOUTENOLO	s.9
3. VAARALLINEN VAPAA-AIKA	s.11
4. NYKYISEN TYÖKULTTUURIN SYNTY	s.14
5. TYÖN MÄÄRÄ	s.17
6. TYÖTTÖMYYS, IKÄVYSTYMINEN JA MERKITYS	s.22
7. ITSE TEKEMINEN	s.26
8. TURHUUS JA TUHLAUS	s.30
9. JOUTOLA	s.38
10. LOPUKSI	s.47
11. LÄHTEET	s.48

JOHDANTO

Oma mielenkiintoni joutenoloa kohtaan syttyi kyltymättömästä laiskottelun ja vapaa-ajan halustani. Asiaan paremmin tutustuessani olen kuitenkin huomannut kuinka monenlaisiin asioihin, oikeastaan kokonaiseen elämänskatsomukseen, joutenolo voi liittyä. Asiat, kuten kulutus, taloudellinen kasvu, haaskaus, saasteet, palkkatyö ja käsin tekeminen, kaikki sivuavat joutenolon ajatusta. Kun kuluttaa vähemmän, tarvitsee vähemmän rahaa ja sitä varten tarvitsee tehdä vähemmän työtä, jolloin jää joutilaisuudelle enemmän aikaa. Taloudellinen kasvu tuntuu olevan itsetarkoitus eikä millään muotoa enää väline hyvän lisäämiseen. Sen sijaan turha työnteko työnteon takia lisää haaskausta ja saastumista. Palkkatyön asemesta ihmiset tarvitsevat aikaa omille projekteilleen, kokemiselle, itse tekemiselle ja tekemättömyydelle.

Ollakseni suuri joutilaisuuden kannattaja, on kurjaa ja nurinkurista, että minulla ei ole koskaan aikaa ja aina on kiire. Koitan samaan päivään saada mahtumaan kodin siivousta, työasioita kahteen eri työpaikkaan, kahta tai kolmea koulutehtävää, laskujen maksua, sekä seuraavan viikon aikataulutusta. Ja ulkona paistaa aurinko ja minulla on hyvin viihdyttävä romaani kesken.

Minun pitäisi kirjoittaa. Kun pitäisi tehdä jotain, siitä tulee vastenmielistä. Jos minun ei tarvitsisi erityisesti tällä viikolla kirjoittaa, saattaisin riemuisasti kirjoitella miten vaan. Kaikkein tehokkain ja kiinnostavin tila on puhdas joutilaisuus jolloin ei tarvitse saada mitään aikaan. Voi tehdä kokeiluja ja yrittää omituisia asioita. Ei sillä niin väliä tuleeko kokeiluista mitään.

Joutilaisuus on suhteellista. Kun aloin kirjoittaa joutilaisuudesta puolitoista vuotta sitten ei minulla ollut mielestäni koskaan tarpeeksi aikaa mihinkään. Vauvan syntymisen jälkeen olen huomannut, kuinka ennen aikaan sitä olikaan paljon joutilasta aikaa ja voimia tehdä yhtä ja toista. Jonkun toisen mielestä varmaan olen parhaillaankin tosi joutilas, kun olen vain muutaman tunnin viikossa työssä ja minulla on vain yksi lapsi, jonka hoitovastuuta on jakamassa toinen aikuinen. Nyt tätä kirjoittaessani mietin, mitä kaikkea voin sitten, kun kaikki on valmista, tehdä tällä ajalla jonka olen saanut nipistetyksi kirjoittamista varten. Olen kirjoittanut tätä niin pitkään, että jotkut asiat ovat ehtineet muuttua jo matkan varrella. Niin myös oma tilanteeni ja niiden ihmisten tilanteet joista olen kirjoittanut.

Olen lähestynyt joutilaisuutta suhteessa työhön ja tutkinut muun muassa Groupe Krisis:in, Paul Lafarguen, André Gorz:in ja Ivan Illichin työn vastaisia kirjoituksia. Opinnäytetyöni taiteellisessa osuudessa rakensin Joutolan Porin Yliopistokeskuksen aulaan ja se oli koettavissa 18-22.2.2013. Olen kertonut Joutolasta tarkemmin tämän kirjoituksen loppupuolella.

mitä ei tehdä omaksi eikä toisen hä
rangaistaan RL:n 41 luvun 6 §:n m
tään 5 päiväsakolla. RL:n 41 luvun
taas: sädetty enintään 10 päiväsakon
sille, joka lepopäivänä pitää riikk
muun sellaisen kauppa- liikkeen alie

minen, sellainen sunnuntai tai kirkollinen
uhlapäivän pyhyyden loukkaus, josta on syydetty
rangaistusta. Kirkollisen lepopäivän epäpöyhä-
minen ilmenee siinä että lepopäivänä suor-

minen I. sap
 1 suunna
 illen joukka
 illen **lenon**
 siinä, et le
 illa, mutta
 a tötti. Se, j
 mukaan sap
 kuiten illa
 (vo) iittä t
 ksi eikä to
 1. luvun 6 §
 a. RL:n 1
 iin 10 piviä
 iin pitää ri
 apallikkah
 ello 9 annu
 i sapattina
 upittaminen
 laken mest
 1. luvun 8 §
 allis, mutta
 tötti. Se, j
 mukaan sap
 kuiten illa te
 (vo) iittä t
 si eikä to
 1. luvun 6 §
 a. RL:n 1
 iin 10 piviä
 iin pitää ri
 apallikkah
 avoin
 9 annu
 i sapattina
 upittaminen
 iittä t
 ien mukaan
 a ele gang
 1. luvun 8 §
 iin

Nukun

nautitaan suloisesta unesta

Uni

Uni tekee ihmeitä

Uni

Uni tekee ihmeitä

Mä laitoin oppilaani miettimään, mitä hän haluais olla ja tehdä kymmenen vuoden päästä. Mä koitin itekin tehdä kollaasia samasta aiheesta: mitä mä toivosin että olis kymmenen vuoden päästä, ja yhtäkkiä mulle ei tullu mitään muuta mieleen, kun että saisi nukkua. Ja sit tänään yks oppilas puhu jostain leiristä ja kuinka se on kiva, kun siellä saa valvoa niin pitkään kun haluaa. Ja mä mietin, että joku haluu vapaaehtoisesti valvoa, vaikka saisi nukkua.

nukkuu makeasti

Nukun

Uni

Nukun

nukkua.

Nukkuminen

Uni

nautitaan suloisesta unesta

Uni tekee ihmeitä

Nukun

Uni

Uni tekee ihmeitä

Nukkuminen

Uni

[illegible]

TAIDE JA JOUTENOLO

Ehdin jo eksyä välissä.

Kiinnitin huomioni muihin asioihin, mutta seuraava lainaus tiivistää hyvin sen mitä ajattelen. Lainaus on pienjulkaisusta, jonka ovat julkaisseet taiteilijat ilman nimiä. Kirjoitus löytyy lehden seitsemänneltä sivulta ja se on osa käsinkirjoitettua kirjettä, jonka taiteilija on lähettänyt ystävälleen: ”Taiteen kanssa eläminen on kamala rakkaus. Raskasta, mutta ainoa asia, joka koskee kaikkea. Jos tekisin mitä tahansa muuta niin en ehtisi ajatella, huomata, kokea ja tuntea tarpeeksi. Nytkin on välillä kiire.”¹ Vain taiteen kanssa on lupa tunnustella, omaksua, kuulostella ja kokeilla. Taiteen kanssa aika on sitä varten.

Minä en elä taiteen kanssa aivan sananmukaisesti. Vain hyvin pienen osan elämästäni ehdin omistaa sille ja usein taiteelle omistettu aikani saa oikeutuksensa ainoastaan jonkun tehtävän tai kurssin kautta. Enemmän kuin rohkeutta, minussa on turvallisuuden tarvetta ja mukavuudenhalua ja käyn palkkatyössä sen sijaan että koittaisin elää taiteilijana.

Olen miettinyt myös taiteilijuutta suhteessa siihen, kunka paljon teoksia tekee tai esittää. Minusta taiteilijuuden ydin on ajattelussa, huomioimisessa, kokemisessa ja tuntemisessa ennemmin kuin lehdistötiedotteissa, apurahahakemuksissa ja näytteille asettamisessa. Olenko minä taiteilija jos en tee taideteoksia?

Toinen asia on se, pitäisikö ajattelu, huomioiminen, kokeminen ja tunteminen rajata vain taiteilijoiden yksinoikeudeksi? Tai onko jokainen joka käyttää aikansa näihin taiteilija? Millainen maailma olisi, jos ihmiset saisivat käyttää enemmän aikaansa omaehtoiseen toimintaan?

Minusta on mukavaa, kun taiteilijat tekevät välillä taidetta asioista joista he pitävät. Eräs opiskelutoverini teki opiskeluaikanaan maalauksen perheensä kesämuistoista. Kriitikissä opettajat ja muut opiskelijat pyrkivät näkemään maalauksessa jos mitään ironiaa ja kannanottoa. Sama taiteilija on sittemmin tehnyt teoksia muun muassa käsitöistä, pyöräilystä ja puutarhanhoidosta. Hyväntuulista taidetta. Minä haluan tehdä teoksia asioista joista tykkään, enkä kieriskellä epäkohdissa ja kurjuudessa. Taiteilijan toimeentulon ongelmat saattavat kuitenkin vaikuttaa hyvään tuuleen ja teosten sisältöön. Puolilehteen haastateltu Ilkka Sariola kertoo: ”Taiteilija Teuri Haarla on kuvannut taiteilijan työtä kävelyksi upottavassa suossa. Välillä löytyy vähän paremmin kantava mätäs, välillä ollaan nilkkoja myöten, aina välillä upotaan kunnolla, mutta näköpiirissä on ainoastaan suota. Tätä taiteilijuus taloudellisesti on. Se alkaa vähitellen vaikuttaa taiteen ihanaan puoleen, maailmaan, jossa kaikki on mahdollista. Se on kuin syöpä sisältöalueella.”² Taiteilijan toimeentulo vaatii rahaa ja raha vaatii palkkatyötä. Palkkatyö vie ajan pois taiteelta.

Perustulo voisi olla jonkinlainen ratkaisu myös taiteilijan toimeentuloon.

1 Tuntematon kirjoittaja, Tarinoita eksymisestä, s. 7. Hki 17.11.03.

2 ”Pappi, lukkari, talonpoika, kuppari, rikas, rakas, köyhä, varas” Pirjetta Brander s.26 puolilehti No 2/ 2012

maasta l. arvoton maa...
 niin vähäarvoinen maa...
 jakea varten jyvitettyä sekä verolle...
 varten luokitettaessa voi lukea mihinkään...
 vaan on jätettävä niiden ulko...
 arvottomaksi. J:ksi katsotaan aukeat...
 arvua ja mitätöntä metsää kasvavat kalliot.

...suot, rahat ja nevat, jotka ovat maan...
 ...metsäkasvuun tai laittumiksi kelpaa...
 ...Ne jätetään verotettaessa pois veron...
 ...ettavan maan luvusta ja annetaan jaoissa...
 ...sille, jonka rajojen sisälle ne veron...
 ...ettavien maiden jaon mukaan sattuvat; ne

...myös j...
 ...muuttuu...
 ...jakoperusteen mukaan. J:den...
 ...sen talon, joka ne on viljellyt...
 ...lisiin lisäksi, joka sille on isoja...
 ...jakoperusteen mukaan tuleva. Tii...
 ...ssa on j. tarkoin erotettava; ni...
 ...varten on maanmittarien toi

Rikkaruohoja I **Rikkaruohoja**

Me oltiin luokkakokouksessa.
 Meillä on niitä muutaman
 kerran vuodessa ja yleensä
 ainakin syksyisin. Me
 pelattiin tuttujuuttupeliä ja
 mässäiltiin. Meidän muiden
 piti arvailla, josko
 jatkaisi töitä vielä
 eläkkeellä. Isoimmaksi
 kysymykseksi muodostui työn
 määrittäminen:

MINÄ USKON ETTÄ
 VILJELEE YHTÄ
 LAILLA RUOKAA
 ELÄKKEELLÄ

VOIKO TAITEEN
 TEKEMISESTÄ
 JÄÄVÄ ELÄKKEELLE?

TAI VOIHAN
 SITÄ VETÄÄ KURSSEJA
 HARRASTUKSEKSEN

JOS MINÄ VAIKKA
 RUPEAN KORJAAMAAN
 TUOLIA ILLALLA
 KYLLÄ SE MINUSTA
 O.M. TYÖTÄ

MUN MIELESTÄ
 VENEEN MAALAAMINEN
 TAI TUOLIN KORJAAMINEN
 EI OLE TYÖTÄ VAAAN
 HUUMAA, TAI PUUHASTELUA

KUUVITELKAA
 VOISIKO JOKU
 MUU ISTAVARTEN
 TAPAAMINEN TAI
 LUOKKAKOKOUS
 TAKERTUA
 TÄMÄISEEN
 KYSYMYKSEEN
 TOISEN AINAN
 IHMISSILLE
 TYÖ OLSI SIELLÄ
 TYÖPAIKKALAA

TAI JOS MÄ MAALAAJ
 MEIDÄN VENEETÄ ON SE
 TYÖTÄ

JA POUTARHAA VOI
 VILJELUS (JA PITÄÄ)
 ILOKSEEN EIKÄ
 VEREN MAKU SUUSSA

Ja sitten mä mietin, että
 toisaalta on se työtä jos
 korjailee jotain kotona tai
 että jos mä maksan jollekin
 siitä työstä. Mutta jos mä
 teen sen ite se on
 puuhastelua.

Ja sitten mää mietin myös,
 että nyt ei harrasta mitään
 ja että se ottaa kaiken
 vakavasti ja välillä tuntuu
 että liiankin ja ettei se
 nauti siitä mitä se tekee.

Ja sitten mää vielä mietin
 sitä yhtä vanhaa kuviksen
 opeeni joka on eläkkeellä ja
 jonka piti himmailla
 teostensa myyntiä ettei olis
 vahingossa työelämässä.

...bona vacantia, jättäminen, ole tiedossa. vrt. Kruunun- ens. pyörä, joskus nolla- ksinomaan, kuten kaikki yksi- ja kaksivuotiset tai pääas. siemenistä ja valmistavat näitä usein...
 ...bona vacantia, jättäminen, ole tiedossa. vrt. Kruunun- ens. pyörä, joskus nolla- ksinomaan, kuten kaikki yksi- ja kaksivuotiset tai pääas. siemenistä ja valmistavat näitä usein...
 ...bona vacantia, jättäminen, ole tiedossa. vrt. Kruunun- ens. pyörä, joskus nolla- ksinomaan, kuten kaikki yksi- ja kaksivuotiset tai pääas. siemenistä ja valmistavat näitä usein...
 ...bona vacantia, jättäminen, ole tiedossa. vrt. Kruunun- ens. pyörä, joskus nolla- ksinomaan, kuten kaikki yksi- ja kaksivuotiset tai pääas. siemenistä ja valmistavat näitä usein...

VAARALLINEN VAPAA-AIKA

Työllisyyteen, työttömyyteen ja vapaa-aikaan liittyvää kirjallisuutta lukiessani törmäsin huvittuneena laajalle levinneeseen ajatukseen siitä, että vapaa-aika on järjestelmälle vaarallista. Niiden, joiden pitäisi keskittyä työntekoon, ei pitäisi saada aikaa ajatella ja ehkä kyseenalaistaa järjestelmää. Aika ajatteluun ruokkii kapinaa. Omat ajatukset ovat vaarallisia. Ihminen joka tekee asioita itse, ei tarvitse kulutustuotteita. Jos kulutustuotteita ei tarvita niin paljon ei tarvita niitä valmistavia palkkatyöläisiä, mikä johtaa siihen että työläisille jää aikaa ajatteluun ja omaehtoiseen toimintaan ja niin edelleen. Työttömät onnistutaan kuitenkin pitämään lamaantuneina, eikä vielä ole syntynyt mitään palkkatyötä tai kulutusta vastustavaa massaliikettä.

Enimmäkseen joutilaisuudesta puhuttaessa sitä kuvataan negatiivisena asiana: ”Joutilaisuus turmelee ihmisen”, ”Joutilaisuus tuo tuhat tautia”, ”Joutilaisuus on pirun työpaja”, ”joutilaisuus on suurinta tuhlausta”³ Tavat usein sekoitetaan moraaliin ja että joudutaan kauas todellisesta oikeasta ja hyvästä kun tarkkaillaan vain toteutustapaa. Näin järkähtämättä oikeaan asiaansa uskoen kuvaa 30-luvun lopun tietosanakirja työttömyyttä: ”Työttömyys, riittävästi palkatun työn puuttuminen työkykyisiltä ja työhaluisilta, joiden taloudellinen toimeentulo on riippuvainen työpalkasta. Laajalle ulottuva t. ei ollut antiikin yhteiskunnissa tuntematon eikä harvinainen ilmiö. Varsinkin Rooman valtakunnassa huokeata orjatyövoimaa käyttävä suurtilanomistus pakotti tuhansittain pientilallisia siirtymään pääkaupunkiin, jossa he joutuivat kurjuuteen. Keskiajallakin työnhaluista itsestään riippumaton t. oli joskus varsin laajalle levinnyt. Vakavana yhteiskunnallisena ilmiönä t. esiintyy vasta industrialismin kehittyessä. T. aiheuttaa yhteiskunnalle raskaita vaurioita, koska varsinkin pitempiaikainen t. vaikuttaa mieltä masentavasti ja siveellisesti rappeuttavasti työttömään. Paitsi ammattitaidon alenemista ja taloudellista turvattomuutta, jonka t. tuo mukanaan, se lopuksi vie suoranaisesti puutteeseen. Työtön joutuu muiden yhteiskunnan jäsenten avusta riippuvaiseksi, mikä herpaannuttaa vastuuntunteen ja oma-aloitteisuuden ja lopulta vie taloudelliseen ja siveelliseen sortumiseen, vieläpä viettelee heikompia yksilöitä rikoksen tielle. Varsinkin työikään tulevalle nuorisolle t. on vaarallinen. Työttömien joukot ovat myös yhteiskunnanvastaiselle kiihotukselle otollista maaperää.”⁴

Työmoraalin ylläpitäminen palvelee tärkeää tehtävää; kun ihmiset ovat 'valvonnan alla' ja työn touhussa työpaikoillaan kahdeksan tuntia päivässä, heillä riittää paljon vähemmän aikaa ja voimia vallankumouksen suunnitteluun tai järjestelmän kyseenalaistamiseen. On vaarallista, jos kansalle jää liikaa aikaa ja voimia ajatella. Paul Lafargue kirjoittaa Oikeus laiskuuteen -kirjoituksessaan työnteon merkityksestä säilöjänä. Niin tässä Lafarguen, kuin muissakin aiheita käsittelevissä teksteissä viitataan moraalikäsitykseen, jossa joutilaat kädet nähdään paholaisen työkaluina. ”Mitä enemmän kansani tekevät työtä, sitä vähemmän tulee olemaan paheita.”⁵ Työntekijälle ei jää aikaa omiin hankkeisiinsa tai siihen, että voisi ajatella, miten parantaisi elämäänsä.

Työnteon tärkeyttä on puolustettu ja saarnattu vedoten erilaisiin moraalisiin

3 <http://suomisanakirja.fi/joutilaisuus>

4 Forsman J, Hendell-Auterinen L, Toim. Iso Tietosanakirja, Neljästoista osa, s. 474, Otava Helsinki 1939.

5 Paul Lafargue, Oikeus laiskuuteen, s.3, Napoleon 1807,1883,
<http://idlenest.freehostia.com/links/oikeus.html>

auktoriteetteihin ja jopa ihmisluontoon. Ennen 1800 -lukua oli työnteon luonne kuitenkin erilainen ja paljon joutilaampi kuin teknologian ajalla ja toisaalta teknologia on tehnyt mahdolliseksi yltäkylläisyyden paljon vähemmällä työllä. Työmoraalia on kuitenkin keinotekoisesti istutettu ja pidetty yllä, vaikkei sille oikeastaan ole minkäänlaisia perusteita. Pakotteina on käytetty valheellista vetoamista jumalan sanaan, sekä tehokkaimpana keinona nälkää.

Antiikissa työtä ei vielä arvostettu, vaan vapaa-aika ja jouten olo oli ylittävästi hyvää ja oikeastaan oli aika epämiellyttävää, että orjataan välttämättömyyden pakosta joutuivat saastuttamaan itsensä työnteolla.

Aristoteles kirjoittaa Nikomathoksen etiikka -kirjoituksessaan siitä, kuinka joutilaaisuudessa ihminen on itse asiassa lähellä jumalaa: ”Myös seuraavista huomauksista käy ilmi, että täydellinen onnellisuus on teoreettista mietiskelyä. Ajatteleminen jumalien olevan kaikkein eniten onnellisia ja autuaita. Millaisia tekoja heille tulisi omistaa? Oikeudenmukaisiako? Eivätkö jumalat näyttäisi naurettavilta, jos he tekisivät sopimuksia ja palauttaisivat haltuunsa uskottuja tavaroita ja tekisivät muuta sellaista? Vaiko miehuullisia tekoja, pelottavien asioiden kestämistä ja vaaroihin antautumista, koska sellainen on jaloa? Vaiko anteliaita tekoja? Kenelle he antaisivat jotain? Olisi outoa, jos heillä olisi rahaa tai jotain sellaista. Ja mitä olisivat jumalien kohtuulliset teot? Eikö sellainen ylistys ole mautonta, koska heillä ei ole huonoja himoja? Ja jos me jatkaisimme luetteloa, ilmenisi vain, että tekoihin liittyvät asiat olisivat pieniä ja jumalan arvolle sopimattomia. Ja kuitenkin kaikki olettavat heidän elävän ja siis toimivan eikä esimerkiksi Endymionin tavoin nukkuvan. Mutta jos näin elävistä erotetaan tekojen tekeminen ja tuotteiden valmistaminen, mitä muuta jää jäljelle kuin mietiskely? Se jumalan toiminta, joka ylittää autuudessa kaiken muun, on siis mietiskelyä. Ja inhimillisessä toiminnassa on siis onnellisinta se, mikä on tälle eniten sukua.”⁶

Minä en jumalista tiedä, mutta se, että ihmiselle jää aikaa pysähtyä ja ajatella, ei voi olla muuta kuin hyvää.

---

6 Aristoteles, Nikomathoksen etiikka, X kirja 8 luku, s 199, Suom. Simo Knuutila, Gaudeamus, Helsinki 1989.

ominen 1 s a p
 sunnuntai tel
 len loukkaus, jost
 illisen **leppovälik**
 siinä, että lepo
 ivalisilla, mutta n
 a töitä. Se, joka
 mukaan sapattin
 kuteen illalla te
 u **jou luttu** tuon
 ksi eikä toisen h
 41 luvun 6 §:n a
 a. RL:n 41 luvun
 41:n 10 päivasek
 inä pitää riikha
 upallikkien avoin
 illo 9 aamulla harj
 sapattina tapaht
 ukiptäminen, mikä
 lakien mukaan o
 n ole rangeistava.
 1 luvun 8 §:n siinä
leppovälik
 n, sen, sellain
 juhlapäivästä. Ky
 rangastus. **työ**
 pitämisen. **työ**
 tetaan itsensä
siirretty **viola** **ok**
 sapa
 sunnuntai ta
 en loukkaus, jost
 illisen **leppovälik**
 siinä, että lepo
 ivalisilla, mutta
 a töitä. Se, jok
 tiri rikkeim
 kirkkulooppi
 on siidokello
 e. eptijyhi kti
 iivini nimmaki
 ryhlemälläkärp
 leppovälikä e
 a kello k:8:55
 koe k:8:55. Inga
 nemmaksi upan
 äittärypkei tui
 a nojella entita 1
 a 7 §:ssä ut ty
 n rangastin
 iakapan / salli
 inna taik Vieln
 rjoitta lofs, jou
 stunut työn k
 si eriniläin k
 on sallittu, k
 a on e
 äändä. Inka Vi
 i rangastus jö
 iakapan (ai lep
 ka taikka.) K
 joittaa tori see
 tunut, työn em
 si eriniläintä:
 on sallittu, ojal
 . Vieln on 7

Muutama vuosi sitten isä joutui sairauseläkkeelle ja alku oli hänelle tosi hankalaa. Hän ei tiennyt mitä olisi vapaa-ajallaan tehnyt. Vaimo oli onnellinen saatuaan miehensä kotiin. Nyt olisi mahdollista tehdä asioita yhdessä. Mies oli kiukkuinen ja pitkästynyt, hän tunsi itsensä tarpeettomaksi. Kymmeniä vuosia olivat kodin rutiinit pyörineet ilman hänen osallistumistaan asiaan. Mihin hän ryhtyisi, miten hän saisi päivät kulumaan? Nyt kun asia ei ole enää niin tuore, on isä löytänyt päivärutiniinsa ja mielekästä tekemistä, sekä alkanut harrastaa ja opiskella uusia taitoja ihan omaksi ilokseen.

NYKYISEN TYÖKULTTUURIN SYNTY

Groupe Krisis valottaa nykyisen työkuulttuurin syntyä työn vastaisessa manifestissaan: ”Ihmisten enemmistö ei [...] mennyt vapaaehtoisesti anonyymeille markkinoille suunnattuun tuotantoon ja siten yleisen rahatalouden piiriin. Heidät pakotettiin tähän, koska absoluuttisen hallintokoneiston rahanpuute johti lisääntyvien rahamuotoisten verojen kanton, korvaten kaikki perinteiset maksutavat.”⁷ ”Vapaita talonpoikia ajettiin pelloiltaan aseella uhaten jotta saataisiin tilaa lampaankasvatukselle, joka tuotti raaka-ainetta villamanufaktuureille. Kalastamisen metsästyksen ja puiden keruun kaltaiset vanhat oikeudet lakkautettiin. Ja kun sitten köyhtyneet joukot vaeltelivat ympäri maata kerjäten ja varastellen, teljettiin heidät pakkotyölaitoksiin ja tehtaisiin ja heitä pahoinpideltiin työkidutuslaitteilla, jotta heihin saataisiin iskostettua kuuliaisen työelämän luonto. Laajalle levinnyt käsitys, jonka mukaan ihmiset luopuivat perinteisestä elämänmuodostaan omasta tahdostaan ja liittyivät työn armeijoihin työyhteiskunnan tarjoamien lupaavien näkymien vuoksi, on suoranainen valhe.”⁸ Latinassa *laborare* -termin pohjamerkitys tarkoittaa 'painavan taakan alla hoipertamista' ja viittaa yleisellä tasolla orjien kärsimyksiin ja raadantaan. Romaanisen kielialueen sanat *Travail*, *trabajo* jne. johtuvat latinan *tripalium*-sanasta, joka tarkoittaa orjien ja kahlehdittujen rankaisuun ja kiduttamiseen käytettyä iestä.”⁹

Työnteko *näytetään* ihmisille väylänä hankkia sitä hyvää, mikä heille *näytetään* tarpeellisenä. Kun aikaisemmin ihminen on saattanut itse valmistaa sen mitä tarvitsee ja saattanut käyttää vapaa-aikansa niin kuin toivoo. Työnteko ensin ottaa pois mahdollisuuden omaehtoiselta tekemiseltä, ja sitten käy välttämättömäksi samojen asioiden takaisin ostamiseksi. Esimerkiksi keittiöpuutarhan tuotteet ostetaan kaupasta, koska puutarhanhoitoon ei jää aikaa työnteolta. Tuotteiden ostamiseen tarvitsee rahaa, jota saa työnteosta. Vapaa-aika on palkkana kovasta työnteosta ja lomaa varten tarvitaan rahaa.

Gorz kirjoittaa työn lyhyestä historiasta ja työn määritelmästä: ”Siinä merkityksessä kuin sen nykyisin ymmärrämme ei *työtä* ole aina esiintynyt: se ilmaantui kapitalistien ja proletaarien myötä. Tänäpä se tarkoittaa toimintaa, jota teemme (1) jonkun toisen hyödyksi; (2) vaihtaen toimintamme palkkaan; (3) palkanmaksajan asettamien muotojen ja aikataulun mukaan ja (4) sellaisia päämääriä varten, joita emme ole itse valinneet. Kauppapuutarhuri tekee ”työtä”; pihamaalla sipuleitaan viljelevä lapsi harjoittaa vapaata toimintaa.”¹⁰

Palkkatyön ajatus on suhteellisen uusi keksintö. ”1700 -luvulla, ennen kuin suurteollisuus oli päässyt valtaan, ansaitsi työväki siksi hyvin, että se enimmäkseen teki työtä vaan neljä päivää viikossa.”¹¹ Minusta on käsittämätöntä miten se on lyönyt läpi niin kokonaisvaltaisesti. ”Köyhien kansojen keskuudessa voi varsinainen kansa hyvin,

7 Groupe Krisis, Työn vastainen manifesti, luku 9 Työn verinen historia, suom Timo Ahonen, <http://megafoni.net/index.php?art=126&am=1&vm=2>

8 Ibid

9 Ibid, luku 8 Työ viittaa holhouksenalaisten ja orjien toimiin,

10 André Gorz, Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, Yhdeksän teesiä tulevaisuuden vasemmistolle, s.17, toim. Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.

11 Paul Lafargue, Oikeus laiskuuteen, viite 4, s.14 1883, <http://idlenest.freehostia.com/links/oikeus.html>

rikkaiden kansojen keskuudessa on se tavallisesti köyhä.”¹²...”[Vanhojen maatalousyhteiskuntien] ei-kapitalistinen tuotanto ei ollut alisteista tehokkuuden vaatimukselle, vaan sitä leimasi läpikotaisin joutilaisuuden ja suhteellisen ”hitauden” kulttuuri”...” nämä yhteiskunnat kykenivät tyydyttämään jäsentensä materiaaliset tarpeet jopa varmemmin kuin mitä on ollut asianlaita modernin historian pitkinä ajanjaksoina.”¹³ Miksi ihmiset valitsevat työn sen sijaan että olisivat omavaraisia ja päättäisivät itse asioistaan?

”Tehkää työtä öin ja päivin. Samalla kun teette työtä, lisäätte te kärsimyksiänne ja teidän kurjuutenne vapauttaa meidät velvollisuudesta lain avulla pakottaa teidät työhön. Laillinen työpakko vaatii liian vaivaa, liian paljon väkivaltaa ja liian paljon kiihotusta. Nälkä sen sijaan on aivan rauhallinen, meluton, väsymätön työhön kiihottaja ja luonnollisimpana työn ja ammatillisen toiminnan aiheuttajana se saa myöskin aikaan mitä äärimmäisimpiä ponnistuksia.”¹⁴ Mutta miten se onnistui? Sen sijaan että olisivat omavaraisia ja viljelisivät sen mitä tarvitsevat työläiset muuttavat kalliisiin vuokra-asuntoihin, jonka maksamiseen tarvitsevat enemmän rahaa - eli enemmän työtä ja ostavat ruokansa jonka ennen kasvattivat itse. Ennen palkkatyön valtaa ihmisillä on ollut enemmän tilaa. Palkkatyö ja teollisuus toi mukanaan ahtaat työläiskorttelit. ”Vuonna 1813, kun nykyaikainen koneteollisuus oli syntymässä, olivat kaikki työläiset Mülhausenissa maan omia lapsia: he asuivat kaupungissa ja lähellä olevissa kylissä ja melkein jokaisella heistä oli talopahanen ja usein pieni kappale maata.”¹⁵ Kaksikymmentäviisi vuotta myöhemmin ”...Tyydyttääkseen työn nälkäänsä oli se (kapitalistinen tehdas) ajanut työmiehen kodistaan, voidakseen paremmin häntä nylkeä ja puristaa hänestä sen työn, jonka hänestä voi saada”...” Suuri joukko....oli kalliiden vuokrien takia ollut pakotettu hankkimaan itselleen asuntoja naapurikylistä. Muutamat asuivat 2 tunnin, jopa 2 ¼ tunnin matkan päässä tehtaasta, jossa he työskentelivät.”¹⁶ Ihmiset asuivat kalliissa ahtaissa ja huonokuntoisissa kasarmeissa joista kulkivat kahden tunnin työmatkoja yli kymmenen tuntia kerrallaan kestävään tehdastyöhön. Nälkä toimii näennäisenä pakotteena, mutta todellisuudessa palkkatyö ei rikastuta eikä paranna ihmisten elämänlaatua. Miten tällainen huijaus ja harha on voitu ja voidaan niellä purematta? Miten asioiden on annettu mennä näin pitkälle.

---

12 Paul Lafargue, Oikeus laiskuuteen, s. 5, 1883, <http://idlenest.freehostia.com/links/oikeus.html>

13 Groupe Krisis, Työn vastainen manifesti, luku 9. Työn verinen historia, suom Timo Ahonen, <http://megafoni.net/index.php?art=126&am=1&vm=2>

14 Paul Lafargue, Oikeus laiskuuteen, s.5, 1883, <http://idlenest.freehostia.com/links/oikeus.html>

15 Ibid, s. 4, Mieg ja Co puhe Pariisissa 1868 julkaistu aikakauskirjassa L'Economist francais.

16 Ibid, s. 4,

Työsiirtola, laitos kodittomia, (kuljeskelen) joutuneita työttömiä varten; he saavat sellais- täyshoidon, kunnes työpaikka tai soveltuva t- on saatavissa; tänä aikana he ovat velvolliset rittamaan kaltonsa ja työnsä mukaisia töi- siten korvaamaan laitokselle aiheutuneet m- Jo 1900-luvun alkupuolella yritettiin Ala-

AMMUKASSA lieventää työttömyyd- johtuvaa kiertolaisuutta, keräämistä ja irt- suutta, mutta nämä toimenpiteet näyttivät- lisäävän työhön haluttomien lukumäärää joht- minna siitä että näissä yksityisten ihmisy- vien pyrkimyksissä oli päämääränä vain häc- alaisten ravitseminen ja asunnon varaami-

mutta ei itse epäkohdan ei- jäänminen, ihmisten hyvän- minen, vieläpä vaativaisu- periaatteen mukaisesti jär- jossa F. von Bodelschwing- fin t:n Westfalenin 1888- mukaisesti periaatetta »ty- järjesti toimetomille k- töitä, totutti työntekoon, sekä herätti velvollisuud-

eminen, jo- isuuteen t- n lisänty- ttiin t:t S- rusti Wilh- oudattaen- eikä almu- kelijoille- stykseen j- toa ja it-

LE BONHEUR APPARTIENT À CEUX QUI SE LEVENT TÔT

KAI SE ON TAITO... OLLA TEKEMÄTÄ MITÄÄN...
MINÄ TULEN ALAKULOISEKSI JOS EN TEE MITÄÄN
EHKÄ SE ON SITÄ MEMORAALIA

EIKÄ, KUN KYSYMYS ON
MERKITYKSELLISYYDESTÄ!

NO EHKÄ SITEN SIITÄ MERKITYKSELLISYYDESTÄ.
KUN SAA AAMULLA HETI JOTAIN HYÖDYLLISTÄ
TEHTYÄ ON HYVÄ MIELI

MÄKIN OON TERÄVIHMILLANI
AAMUISIN

Ja sitten mä taas mietin jälkeensä, miten ne ihmiset rytmittää päivänsä, jotka on vaikka yksin, niin ettei oo yhteisiä menoja tai vaikka ruoka-aikoja. (Joskus mää kaipaakaan sitä, kun ei tarvi etukäteen tietää koska on tulossa takas vaan voi jäädä hortoillee.)

Ja mää mietin miten taiteilijat vaikka saa ittensä hommiin, tai saa ittensä vaikka töistä pois. Niinkun... tai mitä mä itte tekisin jos olisin kokonaan työtön. Keksisin varmaan tuhat ja yksi hommaa ja olisin pahoillani kun en sais niitä hoidettua enkä olis yhtään jouten, ja hakisin varmaan kokoajan töitä niinkun mä teen nytkin, vaikka oon töissä.

työttömyys, riittävästi palkatun työn puuttu- ja työkykyisiltä ja työhaluisilta, joiden- sellinen toimeentulo on riippuvainen työ- sta. Laajalle ulottuva t. ei ollut antiikin- kunnissa tuntematon eikä harvainen ilmiö. Rooman valtakunnassa (luokeata orja- maa käyttävä) suurtilanomistus pakotti- ttein pienitallisia siirtymään pääkaupun-

läiräh- an il- i vai- var- en, j- een t- ään- t:t- Vill- ttaer- almu- joille- jseen- tulevalle- i joukot- tuskelle- aessa k- npuute

suorur- alditä- nuo- ovat- otol- iinni- ei ole- vie t- jelläpi- ille. a var- iskun- erää- n. joh- nimis- a hä- aami- oten- kurva

suorur- alditä- nuo- ovat- otol- iinni- ei ole- vie t- jelläpi- ille. a var- iskun- erää- n. joh- nimis- a hä- aami- oten- kurva

suorur- alditä- nuo- ovat- otol- iinni- ei ole- vie t- jelläpi- ille. a var- iskun- erää- n. joh- nimis- a hä- aami- oten- kurva

Al- Ou- Sassa- halus- joud- njais- sopi- ja kur-

jeskelen- it sellai- eltuva t- vulliset- uisia töit- uneet me- kiin Ala- töttömyyd- tä ja irt- käyttivät

a sivee- leikomp- ikään i- tötmier- kiho- vellelti- tä työ-

aloudelliseen j- ä viettelee h- Varsinkin työ- irallinen (työ- manvastaiselle- T-huoltoa se- omio siihen, ei- vasta industria- a yhteiskunnalle- kin pitempiaikai- avasti ja siveelli- Paitsi ammatti- a turvattomuutta- nksi vie suoranei- nu muiden yhteis- vaksiksi, mikä her- oma-aloitteisuuden

TYÖN MÄÄRÄ

Useimpien ihmisten täytyy myydä työvoimaansa saavuttaakseen muut tavoitteensa. Koneiden ja teollistumisen ajateltiin vapauttavan ihmiset liiallisesta työnteosta, mutta kuinkas kävikään. Lafargue kirjoittaa: ”Sokea, mieletön ja ihmisiä murhaava työhimo on tehnyt koneen vapauttajasta vapaan ihmisen orjuuttajaksi. Koneen tuotantovoima on tullut joukkojen köyhtymisen syyksi.”¹⁷ Hän käyttää esimerkkinä pitsinnyplääjää: ”Kunnollinen pitsinnyplääjätär valmisti käsinnypläyskoneella viisi silmua minuutissa; eräät pitsinnypläyskoneet valmistavat samassa ajassa kolmekymmentätuhatta silmua, jokainen koneen minuutti vastaa näin ollen työntekijättären sataa tuntia, eli toisin sanoen jokainen konetyön minuutti tekee mahdolliseksi suoda työntekijättärelle 10 päivää lepoaikaa. Se mikä on voimassa pitsinnypläysteollisuuden suhteen, pitää paikkansa enemmän tai vähemmän myöskin kaikkiin muihin nykyaikaisen koneiston valtaamiin teollisuudenhaaroihin nähden.”¹⁸ Mutta sen sijaan että nyplääjätär nauttisi lepoajastaan ja antaisi koneen tehdä työn, hän yrittää tulla kilpailla koneen kanssa ja ponnistelee kaksinkertaisesti. Koneiden avulla voidaan tuottaa tavaraa moninkertaisesti, mutta kukaan ei tarvitse näin valtavaa määrää roinaa. Tavaroista tulee liikatuotantoa, josta seuraa haaskuuta ja työttömyyttä. Miksi koneet eivät työskentele työläisen hyväksi, vaan lisäävät kurjuutta?

Vuonna 2000 Ranskassa Lionen Jospinin hallitus otti käyttöön yleisen 35 tunnin työviikon työttömyyden vähentämiseksi. Vaikka se ei kaikkialla täysin toteudukaan se on edelleen voimassa. Ranskan viimeistä edeltävän presidentin Sarkozyn kuuluisa slogan kuului *Travaillez plus pour gagner plus !*¹⁹ Hän uskoi, että työttömyys johtuu työntekijöiden laiskuudesta, eikä suinkaan siitä, että työpaikat ovat muuttaneet halvempiin maihin. Loppuvuonna 2012 Suomessa mieliä kiihdytti Kokoomusnuorten varapuheenjohtaja Saul Schubakin kommentti, joka koski lapsilisiä.²⁰ Hän puhui 'heikomasta aineksesta' ja hänen kirjoitustaan leimasi Sarkozyn ajatuksen kaltainen käsitys, että köyhät ovat köyhiä omasta halustaan ja muiden kiusaksi.

Myös suomessa Ranskan lyhyempien työviikkojen malli on herättänyt keskustelua. Iltasanomien verkkosivulla 18.7.2008 nimimerkki *Onnellista Suomea kohti* kirjoittaa 35 tuntisesta työviikosta: ”...pelkillä palkankorotuksilla ei suomalaisten elämänlaatua enää paranneta”...”Minusta tällä asialla olisi myös muulle maailmalle arvokas, kestävä kehitystä tukeva signaali: tärkeintä on ihmisten mahdollisuus onneen ja sitä eivät raha ja töissä viimeiseen saakka kytkeminen kenellekään tuo. Joka muuta väittää ei tiedä onnesta mitään.”²¹ Kirjoitus oli poikanut 99 kommenttia puolesta ja vastaan. Myös monilla muilla foorumeilla oli käyty samanlaista keskustelua. Gorz kirjoittaa että jo artikkelien kirjoittamisen aikana 80-luvun alussa: ”Belgiassa, Saksassa, Italiassa, Isossa-Britanniassa [sekä]Yhdysvalloissa on päiväjärjestyksessä tai jo toteutettu työviikon asteittainen lyhentäminen 30, 35 tai 36 tuntiin samalla kun palkka säilyy ennallaan.”²²

17 Paul Lafargue, *Oikeus laiskuuteen*, 1883, s.7, <http://idlenest.freehostia.com/links/oikeus.html>

18 Ibid

19 www.travaillerplus.com

20 http://yle.fi/uutiset/kokoomusnuorten_vpj_lapsilisat_poistettava_-_jarjenvastaista_tukea_heikomman_aineksen_lisaantymista/6362497

21 <http://keskustelut.iltasanomat.fi/thread.jspa?threadID=8668>

22 André Gorz, *Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, Työttömyyden kulta-aika*, s.32 toim. Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.

Tähän en ihan usko. Niin tai näin, 35 on hyvä alku muttei alkuunkaan riittävä vähennys. ”Työskennellä vähemmän ja tuottaa enemmän, jakaa teknisen edistyksen hedelmät paremmin, luoda uusi tasapaino pakollisen työn ja omassa käytössä olevan ajan välille, suoda kaikille rentoutuneempi elämä ja rikkaammat aktiviteetit -sellaisia ovat poliittisen ja yhteiskunnallisen taistelun uudet vaatimukset.”²³

Talven 2012-2013 aikana silmiini ovat osuneet lukuisat lehtikirjoitukset, jotka käsittelevät työnteon tarpeettomuutta. En tiedä johtuuko lukuisa määrä siitä, että olen itse herkästynyt aiheelle ja siksi ne pistävät silmään erityisesti, vai ovatko tällaiset asiat juuri nyt ilmassa. Reima Suomi, tietojärjestelmätieteen professori Turun kauppakorkeakoulusta kirjoittaa Talouselämässä otsikolla ”Työtä ei tarvita, vaan arvoa.”²⁴ Suomi kirjoittaa rajua tekstiä siitä kuinka taloustiede ja siihen tukeutuva politiikka ”perustuvat yhä valheelle, jonka nimi on työ. Hokema on, että menestyvässä taloudessa tarvitaan lisää työtä. Tämä on suuri valhe. Työtä ei tarvita, tarvitaan arvoa. Työn tekeminen ei ole itseisarvo. Työ tarkoittaa resurssien käyttämistä, ja sitä tulisi välttää. Varsinkin ihmistyö on välttämisen arvoista.” Tämähän kuulostaa aivan Grouppen Krisis.in kirjoituksilta. Suomi jatkaa: ”Oma lukunsa on täysin tarpeeton työ, jota maailmassa ja Suomessakin tekevät joka päivä tuhannet ihmiset. Työtä on välttämättä keksitty, vaikka sitä ei tarvittaisikaan. Talous myös kannustaa täysin merkityksettömään kulutukseen, joka ei perustu mihinkään todelliseen tarpeeseen, ja siitä seuraa merkityksetöntä työtä, mitäpä muutenkaan. Miksi tätä kollektiivista valhetta täytyy pitää yllä, tätä työn ihannoitua? Työtä jokaisen pitänee tehdä jossain muodossa, se antaa elämään sisältöä ja merkitystä. Jokaisen pitäisi kuitenkin saada itse päättää, paljonko tekee työtä, ja millaista. Merkityksetön työ, jota tehdään vain, koska tarvitaan elanto, ei täytä tällaisen hyvän työn kriteereitä.”²⁵ Pontus Purokuru puolestaan kirjoittaa Kansanuutisissa: ”Kaikille töitä, mutta niin vähän kuin mahdollista”²⁶ Gorz on kirjoittanut samasta asiasta lähes samoin sanoin ”Vähemmän työtä, kaikille työtä.”²⁷ Kansalaispalkkaa tai perustuloa koskeva keskustelu sivuaa myös tätä aihetta.

Vuoden 2013 helmikuun alusta on kerätty nimiä kansalaisaloitteeseen perustulon puolesta BIEN Finland – Suomen perustuloverkosto ry:n toimesta.²⁸

Mikäli olen ymmärtänyt oikein helmikuussa 2013 Ranskassa kohistiin yhdysvaltalaisen Titan- rengasyrityksen aikeista ostaa ranskalainen rengastehdas. Yhdysvaltalainen yritys tuli kuitenkin toisiin ajatuksiin ja lähetti kirjeen joka sisälsi jotakuinkin seuraavaa: Emme ole kiinnostuneet ostamaan tehdasta. Työntekijät ansaitsevat omaisuuden ja työskentelevät vain kolme tuntia päivässä, lopun ajat he syövät ja rupattelevat. Aiomme sen sijaan sijoittaa kiinalaiseen tehtaaseen ja kaupata renkaat ranskalaisille. Ranskalaiset tuohtuivat tästä sillä heidän mielestään tehdastyöläisen palkka ei ollut mikään huomattava omaisuus. Teollisuusministeri huomautti, että kansainvälisessä vertailussa ranskalaisia työntekijöitä pidetään erittäin tuottavina. Vaikka varsinaisesti jouten tuskin työläiset olivatkaan, saattoi kahden tunnin lounastauko sekä rupatteleva työilmapiiiri olla yhdysvaltalaiselle kulttuurishokki.

23 André Gorz, Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, Työttömyyden kultta-aika, s. 32, toim. Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.

24 <http://www.talouselama.fi/Tebatti/puheenvuoro/tyota+ei+tarvita+vaan+arvoa/a2162570>

25 Ibid.

26 <http://www.kansanuutiset.fi/uutiset/kotimaa/2923397/%E2%80%9Dkaikille-toita-mutta-niin-vahan-kuin-mahdollista%E2%80%9D>

27 André Gorz, Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, Eläköön työttömyys -palkkaa kaikille, s.51, toim. Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.

28 <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/44>

Työn lakkautuminen on käynnissä oleva prosessi ja automaatio tekee tarpeettomaksi miljoonien ihmisten työn. Gorz:in mukaan työn lakkauttamisella tarkoitetaan:...”sen välttämättömyyden lopettamista, että me löydämme itsemme ostamassa oikeutta elämiseen.”²⁹ Gorz tahtoo kuitenkin tähdentää, ettei työn lakkauttaminen tarkoita pelkkää toimettomuutta tai laiskottelua: ”Tarpeessa 'tehdä työtä vähemmän' ei ole tarkoituksena 'levätä enemmän' vaan 'elää enemmän' eli saada mahdollisuus tehdä itselleen monia asioita, joita rahalla ei voi ostaa ja jopa osa niistä, joita sillä nykyisin voi ostaa.”³⁰

Elämme sellaisessa tilanteessa että niin kutsuttu täystyöllisyys on mahdotonta. Kaikille ei ole olemassa työtä. Voimme joko jatkaa kärsimistä tilanteesta ja taistella harvenevista mahdollisuuksista epätyytyttävään työpaikkaan tai voimme muuttaa koko suhtautumisemme täystyöllisyyteen ja palkkatyöhön. Gorz tahtoo erottaa toisistaan työttömyysyhteiskunnan ja vapaa-ajan yhteiskunnan. Työttömyysyhteiskunnan hän näkee sellaisena järjestelmänä, jossa ihmiset ovat pakotettuja toimettomuuteen ja epäaktiivisuuteen. Vapaa-ajan yhteiskunta puolestaan ”...perustuu periaatteeseen, että 'jokainen työskentelee vähemmän ja harjoittaa enemmän itsemääräytyvää toimintaa’.”³¹ Vapaa-aikaa ei pidä käsittää siinä mielessä että se on työn vastakohta tai tasapainottaja ja lepoaika vaan vapaa-aika on vapautta työskennellä itse valitsemissa asioiden parissa. Ajan käyttöarvo on suurempi kuin sen vaihtoarvo.

Gorzin mukaan täystyöllisyys ei ole enää mahdollista ja palkkatyöhön on suhtauduttava uudella tavalla. Rahkonen kirjoittaa Tiedonantaja -lehdestä, ainoasta tahosta Suomessa, joka vielä 1980 -luvun alussa on uskonut täystyöllisyyden olevan mahdollista ja tarjonnut keinoja siihen: ”Työtilaisuuksien lisääntyminen ei ole mahdollista työaikaa lyhentämällä, mutta kylläkin ostovoimaa lisäämällä, ja ostovoimaa taas ei voida lisätä vähentämällä työaikaa. Tällainen tiukka laki on olemassa.”³² Siis, hei mitä? Miten niin ei työaikaa lyhentämällä voi tarjota useammalle työtä? Ja jos ostovoimaa on tarpeen lisätä, voisi vaikka näistä lyhyemmistä työpäivistä maksaa parempaa korvausta. Tulisi useampi ”ostovoiman inhimillinen resurssi” käyttöön! ”Yhdysside 'enemmän' ja 'paremman väliltä on katkaistu. 'Parempi' voidaan saavuttaa vähemmällä. Paremmin voidaan elää jos tehdään työtä ja kulutetaan vähemmän.”³³

Gorz näkee, että vuorotteleva, osa-aikaista työtä tekevä ihminen voi käyttää aikaansa tehden omin käsin itseään hyödyttäviä tuotteita ja osallistua yhteisönsä toimintaan. Yhteisöillä voisi olla tiloja, joissa voitaisiin itse korjata vaatteita ja huonekaluja tai rakentaa kotia. ”Sillä tavoin voisimme saavuttaa jälleen meitä ympäröivien esineiden herruuden.”³⁴ Ajalla olisi käyttöarvo vaihtoarvon asemesta. Kun ajatellaan valittua joutenoloa tai vapaa-ajan yhteiskuntaa yleisemmin, herää helposti kysymys siitä, kuka tekee työt? Täysin ilman työntekoa ei kuitenkaan voida tulla toimeen. Gorz kirjoittaa :”...niiden kesken jaettu työ, jotka haluavat työskennellä, lakkaa olemasta jokaisen henkilön yksinomainen tai päätoimi: päätoimi voi olla itsemääräytyvä toiminta tai ryhmä toimintoja, joita ei harjoiteta rahan takia, vaan mielenkiinnon, huvun tai

---

29 André Gorz, Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, Yhdeksän teesiä tulevaisuuden vasemmistolle, s.18, toim. Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.

30 Ibid s.18-19, toim.

31 Ibid s.19,

32 Ibid.Keijo Rahkonen ,Johdanto Gorzin dualistisesta utopiasta, viite 6 :Tiedonantaja-lehti 6.10.82, s.15,

33 Ibid. s.77,

34 Ibid. s.38,

meidän niistä löytämämme hyödyn vuoksi.”³⁵ Toisaalta on aina niitä, joille työ on tärkeää ja mielekästä ja jotka haluavat sitä tehdä. ”Työn lakkauttaminen ei ole hyväksyttävää tai haluttavaa niille, jotka identifioituvat työhönsä ja tekevät siitä elämänsä keskipisteen, ja jotka voivat tai toivovat voivansa toteuttaa itseään myös työssään. Työn lakkauttamisen yhteiskunnallinen subjekti ei tämän vuoksi tule olemaan niiden ammattityöläisten yhteiskunnallinen kerrostuma, jotka ovat ylpeitä taidoistaan ja tietoisia todellisesta tai potentiaalisesta vallasta, jonka se suo heille.”³⁶ ”Tämän vastakohtana työn lakkauttaminen on keskeinen huomion kohde niille, jotka, mitä sitten lienevätkään oppineet tekemään, tuntevat, ettei heidän työnsä koskaan voi olla heille henkilökohtaisen nautinnon lähde eikä myöskään heidän elämänsä pääsisältö – ei ainakaan niin kauan kuin työ tarkoittaa samaa kuin kiinteät tunnit, ennalta määrätyt tehtävät ja rajatut taidot, kuukausien tai vuosien uutera raadanta, mahdottomuus omien toimintojen toteuttamiseen jne.”³⁷

Koska useimmat tällaisista pakollisista ylläpitävistä töistä, eivät vaadi persoonallista taituruutta, työaika on mahdollista supistaa. Eli useampi ihminen voi tehdä vähän tällaista rutiininomaista ylläpitävää työtä, koska ei ole henkilöstä kiinni kuka sen tekee, ja vapautuvan ajan ihmiset voivat käyttää erilaisiin persoonallisempiin toimiin.³⁸ Minä voisin hyvin kuvitella tekeväni jotain tällaista yhteiskuntaa ylläpitävää työtä 5-10 tuntia viikossa, jos voisin lopun ajasta käyttää itseäni varten ja saisin kohtuullisen toimeentulon.

---

35 André Gorz, Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, Yhdeksän teesiä tulevaisuuden vasemmistolle, s.19, toim. Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.

36 Ibid. s.22,

37 Ibid. s.22,

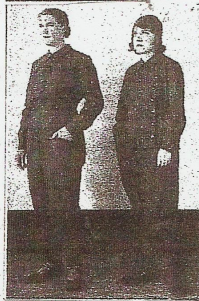
38 Ibid. s.22,

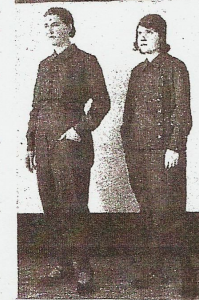

on saatavissa: tana aikana ne ovat vapautuneet
rittamaan taitonsa ja kykynsä mukaisia töitä
sitien korvaamaan laitoselle aiheutuneet m
Jo 1800-luvun alkupuolella yritettiin Ala-

ni. Ju
S. K.
hän
"johd
ja!" l
sopi
ja kur

jeskeler
at sellai
eltuva t
ivolliset
isistä töit
uneet me
tiin Ala
ttömyyyd
ä ja irt
yttivät

a sivee
vikomj
ikään t
tömiä
kiiho
vellett
tä työ

aloudelliseen j
ä Fietteleen h
Varsinkin työ
trallinen (työ
nanvastaistene
T-huoltoon se
omio siihen, ei
vasta industria-
a yhteiskunnalle
kin pitempiä aikai-
avasti ja siveelli-
Päisi ammatti-
a (turvattomuutta,
ksä vie suoranai-
u muiden yhteis-
ivaksi, mikä her-
oma-aloitaisuuden

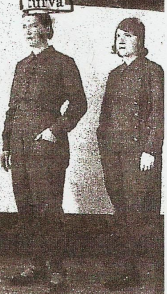
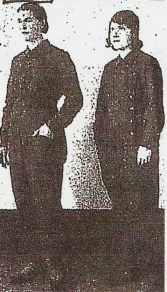
Työpukuja. Vas. karjakon, oik. tehtaan
työntekijättärien.

Linja-autossa kuulin kahden
rouvan keskustelun. Toinen
oli vuorotteluvapaalla tai
osa-aika eläkkeellä ja
kertoi, kuinka häneltä
jatkuvasti kysytään, miten
hän saa aikansa kulumaan.
Ajan kuluttaminenko tässä on
elämän tarkoitus? Rouva ja
minä tahoillamme olimme samaa
mieltä, että ajan
kulumaansaaminen ei nyt
ainakaan ole ongelma. On
totta, että on olemassa
ihmisiä, jotka ovat
yksinäisiä ja ikävyystyneitä.
Minusta oikeus
joutilaisuuteen on samalla
oikeus pitkästy miseen.

työmyys, riittävästi palkatun työn puuttu.
työkykyisistä ja työhaluisista, joiden
toimeentulo on riippuvainen työ-
laajalle ulottuva t. ei ollut antiikin
Rooman, valtakunnassa/luokasta orja-
käyttävä suurlanomistus pakotti
sitten pientilallisia siirtymään pääkaupun-
kseen he joutuivat kurjuuteen. Keskiäjalla
suhattaisista itsestään riippumaton t. oli
varsin laajalle levinnyt. Vakavana yhteis-

periaatteen mukaisesti järje
jossa F. von Bodelschwingh
iin t:n Westfalenin 1832.
mukaisesti periaatetta
järjesti toimeentuloa-ku
työtä, totutti työntekoon j
sekä herätti velvollisuuden

eminen, jota
isuteen tur
n lisääntyi.
ttiin t:t Sal
rusti Wilhel
oudattaen j
sika (amun)
kelijoille s
styksen ja
toa ja itse

suor-
aloit
nuo-
ovat
otol-
inni-
ei ole
vie t
isäpi-
ille.
a var-
iskun
erä
a joh-
imisy-
a hä
aami-
oten
suova

seena ilmiönä t. esiintyy
kehittyessä. T. aiheuttaa
vaurioita, koska varsin
vaikuttaa mieltä masenti-
appenttavasti työttömyyden
menemistä ja taloudellist
tuo mukanaan, se lopi
paritteeseen. Työtöy joutu
jäsenten avusta riippi
ttaa vastuuntunteen ja

TYÖTTÖMYYS, IKÄVYSTYMINEN JA MERKITYS

Merkitys on ikävystymisen vastapari. Nykyisin työteliäs joutenolo on riisuttu merkityksestä ja työnteko on vain keino pitää ikävä loitolla. Mielestäni tässä on asia, joka kokoaa yhteen monta tärkeää asiaa. Ihmiset eivät saa päättää omista asioistaan eivätkä olla omavaraisia tämä johtaa riippuvaisuuteen ja toisaalta pitkästyminen.

On totta, että vannoutuneinkaan joutilaisuuden kannattaja ei voi aina elää niin kuin saarnaa. Pitkäveteisyys ja ikävä yllättävät hänetkin. Onko joutilaisuus vain sellaisia varten, jotka osaavat käyttää sitä oikein? Onko se eliitin oikeus? Sellaisetkin ihmiset, jotka muuten ymmärtävät laiskuuden vaatimukseni, puhuvat negatiivisesta joutilaisuudesta. Joutilaisuus ei ole väline kulttuurin luomiseen vaan se on arvo itsessään. Jos samalla syntyy jotain hyvää, se on mukava lisä, muttei päätarkoitus. Hyötyajattelu täytyy heittää menemään todellisesta joutilaisuudesta puhuttaessa. Voidaanko väittää että toisten työttömyys on arvotonta ja surullista toimeettomuutta ja vain vaikka kirjailijan luova tauko on oikeanlaista joutilaisuutta? Ihmisillä on oikeus joutilaisuuteen ja vapaus valita, miten sen käyttää. Voidaanko lopultakaan sanoa, mistä on pitkällä aikavälillä hyötyä, mikä on kuolematonta kulttuuria. Tärkeää on että on mahdollisuus luovaan joutilaisuuteen. On tietenkin myös tilanteita, joissa joutilaisuus on vastentahtoista ja pakotettua. Tästä esimerkkinä pakolaiskeskukset, joissa ihmiset tuntemattoman ajan vain odottelevat päätöstä ilman mahdollisuutta työntekoon tai juuri mihinkään muuhunkaan.

”Ennen ihmiset tekivät työtä ansaitakseen rahaa. Nykyään puolestaan hallinto ei säästele kuluja simuloidakseen työn kadotettua paratiisia muutamille sadoilletuhansille ihmisille käynnistämällä naurettavia ”harjoittelukeskuksia”, ”työllistämisfirmoja”, ”sosiaalisia yrityksiä” jne.. joiden ainoana tarkoituksena on muokata ihmisiä sopiviksi ”säännöllisiin töihin”, joita he eivät tosiasiaa koskaan tule saamaan. Uusia ja aina hullumpia toimenpiteitä otetaan käyttöön pitämään yllä vaikutelmaa, että tyhjää käyvät sosiaaliset oravanpyörät pysyvät liikkeessä aikojen loppuun asti. Ja mitä absurdimmalta pakkotyö alkaa yleisesti vaikuttamaan, sitä brutaalimmin keinoin sitä pyritään kansalaisiin iskostamaan.”³⁹ Nuoret työntekijät eivät voi luottaa siihen, että heidän työuransa jatkuisi ja tämä tuntuu turhautavalta. ”Kun työn jatkuminen on epävarmaa, se lakkaa olemasta varteen otettava asia. Monet nuoret kokevat sen piinalliseksi kuriksi, johon yhteiskunta velvoittaa heidät yksinomaan säilyttääkseen hierarkkiset rakenteensa ja kätkeäkseen ihmisiltä sen tosiasian että työ, sellaisena kun sitä tähän asti on tehty, menettää välttämättömyytensä.”⁴⁰ Tätä kirjoittaessani istuin työvoimatoimistossa, (tai TE -keskus kai se nykyisin on). Oma vuoroni oli vajaan tunnin odotusajan päässä. Olin paikalla ilmoittautuakseni työnhakijaksi ja osoittaakseni työhalukkuuttani. Odotellessani kirjoittelin työnvastaisuudesta ja joutilaisuuden ylistyksestä ja työskentelyni sujui tosi hienosti. Paremminkin kotona tai kirjastossa. Monin kerroin hilpeää! Ajattelen että olisi kiinnostavaa kokeeksi joutua sellaiseen paikkaan, jossa ei oikeasti voisi tehdä mitään. (Rahtilaivalle, vankilaan, luostariin?). Ei olisi huono omatunto tekemättömistä asioista kun ei kerta kaikkiaan voisi tehdä mitään. Minkälaisia sääntöjä silloin itselleen rakentaisi ja kuinka rytmittäisi elämänsä?

39 Groupe Krisis, Työn vastainen manifesti, luku 3. Hyvinvointivaltion jälkeinen sosiaalisen apartheidin valtio. suom Timo Ahonen, <http://megafoni.net/index.php?art=126&am=1&vm=2>

40 André Gorz, Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, Työttömyyden kulta-aika, s.35, toim. Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.

Jos ihminen ei onnistu saamaan työtä ei se silti tarkoita että joutilaisuuden auvo aukeaisi hänelle. Yhteiskunta tekee kaikkensa saadakseen työttömän tuntemaan itsensä huonoksi ja hakemaan epätoivon vimmallalla työtä. Mikä tahansa työ on parempi kuin työttömänä oleminen. "Aina kun taloudellisen kasvun varjo koskettaa meitä, jäämme hyödyttömiksi, ellei meillä ole työpaikkaa tai ellemme osallistu kuluttamiseen..."Kadotamme näkyvistämme omat voimavaramme ja menetämme niiden olosuhteiden hallinnan, jotka tekevät nämä voimavarat käyttökelpoisiksi..."⁴¹

"Jokaista joka ei kykene kauppaamaan työvoimaansa, pidetään "yliäämäihmisenä" ja hänet sysätään kylmästi yhteiskunnan jäteastiaan."⁴²"Jokaisen tulee raataa herkeämättä; jokaisen tulee ryhtyä ponnekkaasti työhön – vaikka mitään yleistä tarvetta tähän ei enää olisikaan olemassa."⁴³

"Jos yhteiskunnan ulkopuoliset eivät halua elää pelkällä kristillisellä lähimmäisenrakkaudella, on heidän suostuttava mihin tahansa paska- tai orjatyöhön, tai terapeutiseen työllistämistoimenpiteeseen pelkästään todistaakseen ehtoja kyselemättömän työhalukkuutensa."⁴⁴

Kun työnteko ei enää ole tarpeiden tyydyttämisen edellytys vaan työttömyys kasvaa, työpaikkojen luomisesta tulee itsetarkoitus. "Enää ei työskennellä jotta tuotettaisiin vaan tuotetaan jotta työskenneltäisiin."⁴⁵

Guy Debord kirjoittaa Speaktaakkelin yhteiskunnassa toimettomuudesta ja epätyöstä: "Tämä toimettomuus ei kuitenkaan ole mitenkään vapaata tuottavasta toiminnasta: se on levotonta ja ihailevaa alistumista tuotannon välttämättömyyksille ja tuloksille; se itsekin on tuotannon ja rationaalisuuden tuote. Toiminnan ulkopuolella olevaa vapautta ei ole olemassa, ja speaktaakkelissa kaikki toiminta on kielletty, aivan kuten todellinen toiminta on kokonaisuudessaan kaapattu tämän lopputuloksen rakentamiseen. Siten nykyinen "työstä vapautuminen", vapaa-ajan lisääntyminen, ei ole mitään vapautumista työssä eikä vapautumista tämän työn muokkaamasta maailmasta. Mitään työn varastamasta toiminnasta ei ole mahdollista saada takaisin alistumalla sen tuloksille."⁴⁶

Ei riitä, että ihminen tuntee itsensä huonoksi ja epäonnistuneeksi palkkatyön ulkopuolella, myös sitä, mitä hän saa itse tehdä, rajoitetaan yhä enemmän.

Illich kirjoittaa: "Jokainen uusi hyödyke vähentää jonkin sellaisen toiminnan arvoa, jonka avulla ihmiset ovat ennen selviytyneet omin päin; jokainen uusi työpaikka vie oikeutusta sellaiselta työltä, jota ennen tekivät työttömät. Asiantuntijoiden valta arvioida, mikä on hyvää ja oikein ja mitä on tehtävä näivettää 'tavallisen' ihmisen halua, halukkuutta ja kykyä elää omin avuin", " Jo nyt Detroitissa säädetty jokaisen kansalaisen oikeus asua ammattisähköasentajan sähköistämässä kodissa tekee lainrikkoojia niistä, jotka kiinnittävät omat seinäkoskettimensa. Modernisoidun köyhyyden nimettömin, mutta kavahtetuin kokemus on se, että kansalainen menettää yhden toisensa perästä oikeudet kokea itsensä hyödylliseksi työttömänäkin tai

41 Ivan Illich, Oikeus hyödylliseen työttömyyteen ja sen asiantuntijaviholliset, s.7, suom. Pekka Sauri, WSOY Porvoo 1990.

42 Groupe Krisis, Työn vastainen manifesti, luku 1 Kuolleen työn herruus. suom Timo Ahonen, <http://megafoni.net/index.php?art=126&am=1&vm=2>

43 Ibid.

44 Ibid.luku 3. Hyvinvointivaltion jälkeinen sosiaalisen apartheidin valtio.

45 André Gorz, Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, Työttömyyden kulta-aika, s.34, toim. Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.

46 Guy Debord, Speaktaakkelin yhteiskunta, Suom. Tommi Uschanov, s.40, Summa, Helsinki 2005.

asiantuntijan valvonnan ulkopuolella”, ”Vaatimukset oikeudesta hoivaan ja tarpeiden tyydytykseen ovat melkeinpä antaneet teollisuudelle ja asiantuntijoille oikeuden valloittaa itselleen asiakkaita, toimittaa näille tuotteitaan ja hävittää ne ympäristöolot, jotka tekevät työpaikkojen ulkopuolella tapahtuvasta toiminnasta hyödyllistä. Siksi taistelu tasa-arvoisen jakautumisen puolesta samoin kuin sen, että ihminen voisi työpaikan tai asepalveluksen ulkopuolellakin olla hyödyllinen itselleen ja lähimmäisilleen on toistaiseksi käytännöllisesti katsoen halvaantunut. ”Palkkatyön ulkopuolella tehtyä työtä halveksitaan tai se sivuutetaan tyystin. Autonominen toiminta on uhka työllisyydelle, synnyttää poikkeavuutta ja alentaa bruttokansantuotetta.”⁴⁷, ”Työttömyys tarkoittaa surullista joutilaisuutta pikemmin kuin vapautta tehdä asioita, jotka ovat hyödyllisiä tekijälle itselleen tai hänen lähimmäisilleen.”⁴⁸

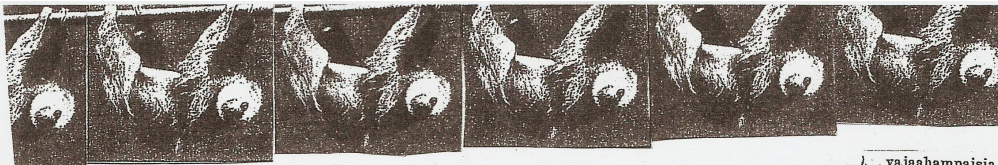
Kun pääsemme irti kulutuksesta ja meille syötetyistä tarpeista ja myönnämme tavaroille jälleen niiden käyttöarvon sen sijaan että keskittyisimme niiden vaihtoarvoon. Saavutamme kriittisen itseriittoisuuden tilan jossa kaikki on meille mahdollista. Tämän jälkeen on työpaikan oltava aivan erityisen kiinnostava saadakseen houkuteltua meidät pois luovasta ja kekseliäästä vapaudesta jossa ihminen tarvitsee rahalla hankittavia hyödykkeitä paljon entistä vähemmän. Ehkä ihmiset oppivat uudelleen korjaamaan rikkiäisiä koneita ja kaikkialla, jopa kaupunkien katoilla kasvatetaan vihanneksia.

---

47 Ivan Illich, Oikeus hyödylliseen työttömyyteen ja sen asiantuntijaviholliset, s.64, suom. Pekka Sauri, WSOY Porvoo 1990.

48 Ibid. s. 63-64.

Laiskaiset (*Bradypus*) imettäväisiä, joiden se yllimääräisiä nivelhaaroja liikkeisiin (siitä nimitys) ja riippuvat kysänsä. Voivat a, että kasvot suun- ahtia, eivät laskeudu aksivarpainen (*Choloepus didactylus*) anellista varvasta ja joka kasvaa n. 70 cm pitkäksi, elää Pohjois-Brasiliassa ja Guayanassa. Kolmi-varpainen (laiskainen) (*Bradypus tri-dactylus*), jolla etujal-kojen varpaita on 3 ja joka kasvaa vain n. 50 cm:n pituiseksi, elää Keski- ja Etelä-varpainen laiskainen.

eläineistä jättiläis-skiainen (*Mega-* esi-ihmisen) liene-koinen, tanakka-H. A. S.

Laiskaiset (*Brac-* imettäväisiä, joiden yllimääräisiä nivele-liikkeisiin (siitä nimi) a kasvinsyöjiä, joi-ksissa kiinni pitkät-uvat puiden oksia ja¹ allon kiertää kau-tatuvat alaspiin. maahan juuri k¹ (laiskainen) j¹ joka kasvaa n. 70 cm pitkäksi, elää Pohjois-Brasiliassa ja Guayanassa. Kolmi-varpainen laiskai-nen (*Bradypus tri-dactylus*), jolla etujal-kojen varpaita on 3 ja joka kasvaa vain n. 50 cm:n pituiseksi, elää Keski- ja Etelä-Amerikan trooppil-sissa, metsäseuduissa. Ne ovat pieniä, surkas-tuneita jännöksii tä¹ nuodoista. Jättii¹ä (*herium*), jota Etelä-at pyydystäneet, oli akenteinen.

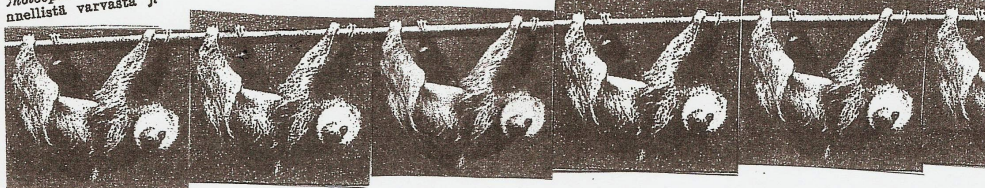
i), vajahampaisia-gan nikamissa on a. Brittän hidas-a ja karkeakarvai-ci- ja riippuvat puissa ja riippuvat kysänsä ja liik-ikä alaspiin. Voivat a, että kasvot suun-ehtia, eivät laskeudu aksivarpainen (*Choloepus didactylus*) anellista varvasta ja

Kesällä 2010 kirjoitettua:
Kuinka minä talvella ajattelinkaan pitkää hidasta kesää ja kaikkea mielekästä ja merkityksellistä, mitä ehtisin tekemään. Nyt makaan auringossa ja mietin mitä minun pitikään tehdä ja miksi se oli niin tärkeää. Mikään ei ole niin suuritöistä, etten sitä voisi tehdä huomennakin tai ensi kesänä. Mietin ajan ja kiireettömyyden suhdetta merkityksellisyyteen ja turhautumiseen. Nyt minulla on viimeinkin ollut aikaa ikävystyä ja ikävystyminen on iskenyt täydellä voimalla. Ei ole halua eikä voimaa ryhtyä mihinkään. Minkä takia ryhtyisinkään. Mutta joutenolokaan ei tuota tyydytystä. Mietin tyhjänpäiväisyyttä, sanaa. Päivä on niin tyhjää ja joutavanpäiväinen. Kesän loppumisen ja vapaa-ajan loppumisen kajastus horisontissa tuo rytmin ja kiireen ja tavallaan apean merkityksellisyyden. Loma on hyvin suoritettu jos on levännyt, eikö niin? Miltä loppukesä tuntuisi, jos työt eivät alkaisi, jos ei olisi tunnetta, että tämä vapaus loppuu kohta? Minulla on melkein aina ollut opiskelijan tai opettajan kesäloma ja loppukesällä tuntuu että aika loppuu

b, vajahampaisia-gan nikamissa on a. Brittän hidas-a ja karkeakarvai-ci- ja kasvaa n. 70 cm pitkäksi, elää Pohjois-Brasiliassa ja Guayanassa. Kolmi-varpainen laiskai-nen (*Bradypus tri-dactylus*), jolla etujal-kojen varpaita on 3 ja joka kasvaa vain n. 50 cm:n pituiseksi, elää Keski- ja Etelä-Amerikan trooppil-sissa, metsäseuduissa. Ne ovat pieniä, surkas-tuneita jännöksii tä¹ nuodoista. Jättii¹ä (*herium*), jota Etelä-at pyydystäneet, oli akenteinen.

laiskainen.
eläineistä jättiläis-ainen (*Mega-* esi-ihmisen) liene-koinen, tanakka-H. A. S.

Laiskaiset (*Brac-* imettäväisiä, joiden yllimääräisiä nivele-liikkeisiin (siitä nimi) a kasvinsyöjiä, joi-ksissa kiinni pitkät-uvat puiden oksia ja¹ allon kiertää kau-tatuvat alaspiin. maahan juuri k¹ (laiskainen) j¹ joka kasvaa n. 70 cm pitkäksi, elää Pohjois-Brasiliassa ja Guayanassa. Kolmi-varpainen laiskai-nen (*Bradypus tri-dactylus*), jolla etujal-kojen varpaita on 3 ja joka kasvaa vain n. 50 cm:n pituiseksi, elää Keski- ja Etelä-Amerikan trooppil-sissa, metsäseuduissa. Ne ovat pieniä, surkas-tuneita jännöksii tä¹ nuodoista. Jättii¹ä (*herium*), jota Etelä-at pyydystäneet, oli akenteinen.

ITSE TEKEMINEN

Kysymys joutilaisuudesta ja itse tekemisestä liittyy vaihtoarvoon, käyttöarvoon ja rahaan. "Verbit, jotka aiemmin ilmaisivat tyydyttäviä toimintoja, ovat korvaantuneet substantiiveilla, joilla nimitetään passiiviseen kuluttamiseen tarkoitettuja 'paketteja': 'oppia' -verbistä tulee 'kerätä opintosuoritteita'."⁴⁹

"Palkkatyö eroaa itsemääräytyvästä toiminnasta samalla tavalla kuin vaihtoarvo eroaa käyttöarvosta"..." palkan vuoksi työskenteleminen merkitsee työskentelemistä, jotta voisi ostaa yhteiskunnalta kokonaisuutena yhtä paljon aikaa kuin on itse sijoittanut siihen."⁵⁰

Talouden yhteiskuntaelämään kohdistaman ylivallan ensimmäinen vaihe aiheutti *olemisen* ilmeisen huononemisen *omistamiseksi*, joka jätti jälkensä kaikkeen inhimilliseen toimintaan. Nykyinen vaihe, jossa talouden kasautuminen on ottanut yhteiskuntaelämän täydellisesti haltuunsa, aiheuttaa yleisen siirtymän *omistamisesta ilmenemiseen*: kaiken todellisen "omistamisen" on nyt saatava sekä välitön arvovaltansa että lopullinen oikeutuksensa ilmenemisestä. Samaan aikaan kaikki itsenäinen todellisuus ottanut yhteiskunnallisen hahmon ja tullut suoraan riippuvaiseksi yhteiskunnallisesta vallasta sekä tämän vallan muovaamaksi. Sen sallitaan itse asiassa *ilmenevän* vain siinä määrin kun se *ei ole* itsenäistä todellisuutta.⁵¹

Nykyisin ihmiset erikoistuvat yhteen asiaan. Hiovat taitonsa ja keskittyvät niin, että toisen ihmisen on mahdotonta ymmärtää erikoisalaa. Parempi olisi tehdä vähän kaikenlaista. Ei niin kuin 'Pro' vaan niin kuin amatööri, asian rakastaja ja harrastaja. Osata pitää itsestään huolta, joutilaasti mutta kunnolla.

Illich puhuu köyhdyttävästä vauraudesta: "Olen köyhä esimerkiksi siksi, että jalkojeni käyttöarvo on kadonnut, koska asun Los Angelesissa tai käyn töissä pilvenpiirtäjässä kolmannessakymmenessäviidennessä kerroksessa."⁵² "...Ovenpielen valokatkaisin on korvannut ne kymmenet tavat, joilla kynttilöitä ja lyhtyjä ammoin sytytettiin. Kymmenessä vuodessa sähkökatkaisimen käyttäjien määrä maailmassa on kolminkertaistunut: vesihuuhtelusta ja paperista on tullut suolentyhjentämisen välttämättömät edellytykset. Valo, joka ei ole peräisin korkeajänniteverkostosta ja hygieniä ilman pehmopaperia ovat yhä useammalle ihmiselle köyhyyden merkkejä. Odotukset kasvavat ja toivorikas luottamus omiin kykyihin ja toisista huolehtiminen vähenevät nopeasti."⁵³ "...Moottori on vuodattanut kuiviin lihasvoiman; koulutus on tappanut itseensä luottavan uteliaisuuden."⁵⁴ "Kaikki olemassa olevat poliittiset puolueet painottavat energiavaltaisen tuotannon tarvetta – vaikkakin kiinalaisen kurin kera – käsittämättä, että sitä vastaava yhteiskunta kieltää ihmisiltä yhä laajemmin heidän

49 Ivan Illich, Oikeus hyödylliseen työttömyyteen ja sen asiantuntijaviiholliset, s.5, suom. Pekka Sauri, WSOY Porvoo 1990.

50 André Gorz, Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, Yhdeksän teesiä tulevaisuuden vasemmistolle, s.18, toim. Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.

51 Guy Debord, Spektaakkelin yhteiskunta, Suom. Tommi Uschanov, s.35, Summa, Helsinki 2005.

52 Ivan Illich, Oikeus hyödylliseen työttömyyteen ja sen asiantuntijaviiholliset, s.6, suom. Pekka Sauri, WSOY Porvoo 1990.

53 Ivan Illich, Oikeus hyödylliseen työttömyyteen ja sen asiantuntijaviiholliset, s.16, suom. Pekka Sauri, WSOY Porvoo 1990.

54 Ibid. s.25

raajojensa vapaan käytön. Autot ja bussit puskevat polkupyörät tieltään. Kaikki hallitukset korostavat työvoimavaltaista tuotantovoimaa, mutta ovat haluttomia tunnustamaan, että työpaikat voivat tuhota vapaa-ajan käyttöarvoa”⁵⁵

”Seine-joen yhtä lailla kuin Nigerinkin rannoilla ihmiset ovat unohtaneet lypsämisen taidon, koska valkea aine tulee nykyään kaupasta”...” On totta, että lehmänmaidosta pääsevät nykyisin osallisiksi useammat lapset kuin ennen, mutta sekä rikkaiden että köyhien rinnat ehtyvät. Kulutusaddikti syntyy sinä hetkenä, kun vauva itkee pulloa: kun organismi koulutetaan hakemaan maitoa kaupasta ja torjumaan rinta, joka siten lakkaa toimimasta.”⁵⁶Kuuleman mukaan vain noin puolet ranskalaisnaisista imettää itse lapsensa. Loput mieluummin maksavat korvikkeesta ja keittelevät pulloja. Omituista, mutta kukin tehköön tavallaan. Ihmisille myydään se, mitä heillä on jo.

Illichin pointti on se, että erikoistuminen ja asiantuntijuus ovat itse tekemisen ja hyödyllisen työttömyyden vihollisia. ”Ihmiset menettivät tahtonsa ja kykynsä sairaudesta tai edes epämieluisasta tunteesta selviytymiseen.”⁵⁷ ”[tätä aikakautta]muistellaan aikana, jona koko sukupolven kaistapäinen ryntäys köyhdyttävän vaurauden perään vieraannutti kaikki vapaudet ja joka muutettuaan politiikan ensin hyvinvoinnin vastaanottajien järjestäytyneeksi puristusotteeksi lopulta sammutti sen asiantuntijatotalitarismiin.”⁵⁸”Tämän päivän kasvattajat, lääkärit ja sosiaalityöntekijät -samoin kuin papit ja asianajajat aiemmin – luovat lainsäädännön turvin tarpeita, joita lain mukaan vain heillä on lupa tyydyttää.”⁵⁹ ”...Potilaat eivät enää ole vähemmistönä. Nykyisin vähemmistönä ovat ne poikkeavat ihmiset, jotka tavalla tai toisella onnistuvat välttymään kaikenlaisilta potilaan rooleilta.”⁶⁰”...Nykyään korkean yhteiskunnallisen aseman merkittävin etuoikeus saattaa hyvinkin olla jäänne oikeudesta hyödylliseen työttömyyteen, johon suurella enemmistöllä on yhä huonommat mahdollisuudet.”⁶¹ Gorz puhuu spesialistityöstä Illichin tapaan. Sen sijaan että ihminen osaisi monia asioita, hänen täytyy luovuttaa nämä elämänsä osa-alueet asiantuntijoiden käsiin. ”annetaan palkattujen ammattispesialistien suorittaa se, minkä ihmiset tähän asti ovat tehneet itse ja oman mielikuvituksensa mukaan.”⁶² Kaikesta ihmisen omaan elinpiiriin luonnollisesti kuuluvasta pyritään tekemään kulutustuote, jota vain asiantuntijat voivat tarjota. Ostaakseen näitä välttämättömyyksiä ihmisen täytyy puolestaan tehdä työtä jollekulle toiselle. Gorz viittaa Bertrand de Jouvenelin esittämään esimerkkiin: ”kaksi äitiä vahtii toistensa lapsia ja maksaa tästä palvelusta toisilleen.”⁶³ ”jos jokaisella ei olisi enemmän rahaa vaan enemmän aikaa ottaa enemmän vastuuta omasta elämästään, yhteisöllisyydestään ja yhteisöstään, niin eikö kaikilla olisi silloin paremmin? Tekisimme vähemmän sitä työtä joka ei meitä kiinnosta vaan rasittaa, ja enemmän työtä joka aktivoi ja ilahduttaa ja jossa voimme ilmaista itseämme.”⁶⁴ Gorzin ajatus on, että kaikki tekisivät vähän rutiininomaista työtä, joka on tehtävä joka tapauksessa, ja

55 Ivan Illich, Oikeus hyödylliseen työttömyyteen ja sen asiantuntijaviholliset, s.20, suom. Pekka Sauri, WSOY Porvoo 1990.

56 Ibid. s.17

57 Ibid. s.45,

58 Ibid., s.36,

59 Ibid. s.37,

60 Ibid. s.47,

61 Ibid. s.64,

62 André Gorz, Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, Työttömyyden kulta-aika, s.36, toim. Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.

63 Ibid. s.36,

64 Ibid. s.37,

käyttäisivät lopun ajasta luovaan ja aktiiviseen elämiseen. Kysymys on ”sen varmistamisesta että rutiinityöt vievät vain osan ajastamme.”⁶⁵

Työn ja vapaa-ajan määrällä on myös vaikutuksensa sukupuolten väliseen tasa-arvoon: Gorz kirjoittaa työnjaosta ja kotityön arvostuksesta. ”...Teollinen sivilisaatio vangitsi naisen kotitoimiin, jotka eivät olleet suoraan tuottavia, jotta mies voisi kuluttaa kaiken valveillaoloaikansa ja energiansa tehtaassa tai kaivoksessa. Naisen kotitoimet lakkasivat tämän vuoksi olemasta itsenäisiä ja itsemääräytyviä: ne olivat perustavaksi nähdyn miesten palkkatyön ehto ja alistainen liitännäinen.” ”Siinä laajuudessa kuin työaika vähenee vapaa-ajan hyväksi, on ulkoa määräytyneellä ajalla taipumus tulla toissijaiseksi ja itsenäisten toimintojen määrääviksi. Tapojen vallankumouksella ja arvojen systeemin kaatumisella on tämän vuoksi taipumus osoittaa uutta kunnioitusta perheeseen ja taloudenhoitoon liittyville toiminnoille ja lakkauttaa tehtävien sukupuolten välistä jakoa.”⁶⁶

”Keskiaikana ei ollut pelastusta kirkon ulkopuolella ja teologeilla oli kovat hommat selvittää, mitä jumala teki pakanoille, jotka olivat silmin nähden hyveellisiä tai pyhimysmäisiä. Samalla tavoin nyky-yhteiskunnassa toiminta ei ole tuottavaa ellei se tapahdu pomon käskystä ja taloustieteilijöillä on kova työ selviytyä ihmisten ilmeisestä hyödyllisyydestä kun nämä toimivat liikelaitosten, vapaaehtoisjärjestöjen tai työleirien ulkopuolella. Työ on tuottavaa, arvostettua ja kansalaisten arvoista vain jos työprosessia valvoo asiantuntija, joka takaa että työ vastaa viralliseen tarpeeseen standardoidulla tavalla. Kehittyneessä teollisuusyhteiskunnassa käy miltei mahdottomaksi pyrkiä työttömyyteen tai edes kuvitella työttömyyttä autonomisen hyödyllisen työn ehtona.”⁶⁷ ”Mitä rikkaampi maa, sitä suurempi hoppu sillä on säännöstellä työpaikkojen määrää ja ehkäistä hyödyllistä työttömyyttä” ”Työtä ei voida ollenkaan samaistaa niihin toimiin, joilla ihmiset muokkaavat luontoa tai ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Niin kauan kun ihmiskunta jatkaa olemassaoloaan, sen jäsenet vastedeskin rakentavat taloja, valmistavat ruokaa, vaatteita ja lukuisia muita asioita. He kasvattavat lapsia, kirjoittavat kirjoja, käyvät keskusteluja, hoitavat puutarhaa. Tekevät musiikkia ja tuottavat paljon muuta. Tämä on banaalia ja itsestään selvää. Itsestään selvää ei sitä vastoin ole se, että inhimillisen toimeliaisuuden vallitseva muoto, pelkkä ”työvoiman käyttö”, jossa huomiota ei kiinnitetä aktiviteetin sisältöön ja joka on täysin riippumaton siihen osallistuvien tarpeista ja tahdosta, on kohotettu sosiaalisia suhteita hallitsevaksi abstraktiksi periaatteeksi”⁶⁸

65 André Gorz, Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, Työttömyyden kultaaika, s.38, toim. Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.

66 Ibid., s.22,

67 Ivan Illich, Oikeus hyödylliseen työttömyyteen ja sen asiantuntijaviiholliset, s.65, suom. Pekka Sauri, WSOY Porvoo 1990.

68 Groupe Krisis, Työn vastainen manifesti, luku 5.Työ on yhteiskunnan pakkoperiaate, suom Timo Ahonen,<http://megafoni.net/index.php?art=126&am=1&vm=2>

mitä ei tehdy omaksi eikä toisen h
rangaistaan RL:n 41 luvun 6 §:n m
tään 5 päiväsakolla. RL:n 41 luvun
taas säädetty enintään 10 päiväsakon
sille, joka lepopäivä pitää riik
muun sellaisen kaupalliseen al

ainen I. sap
sunnuntain t
len-loukkaus, jost
llisen lepoai
siinä, että lepoai
ivallisia, mutta n

AJATTELIN HAKEA MUITA TÖITÄ...

SAIN ~~WIKI~~ KIN INNOSTUMAAN

~~RAKKA~~ MUISTUTTI, ETTÄ ~~VAIKKO~~
ÖLI VALINNUT TYÖNTEON
RAHOITTAAKSEEN UNELMANSA

Tämä sai minut ajattelevaan,
kuinka kaikki on
kaupankäyntiä ja valintoja.
Minä, esimerkiksi teen työtä,
josta saan rahaa, jolla
maksan henkilölle, joka
remontoi kotiani, mitä en
itse osaa tehdä. Mutta en
silti ajattele työtä
tehdessäni että kas, nyt olen
tienannut kaakelit, nyt
listat.

JA SIT PITÄÄ PETÄÄ, MITÄ IHAN OIKEESTI
KAIKKIEN ENITEN HALUA

[illegible]

TURHUUS JA TUHLAUS

Toisen jäte on toisen aarre, mutta kekseliäisyyttään ei usein saa käyttää, koska itse tehdyt hyödykkeet vähentävät kulutuksen tarvetta. Mieluummin kasataan aina uutta jätevuorta. Illich kirjoittaa: ”Sinä päivänä kun Venezuela sääti lailla jokaisen kansalaisen oikeuden hyödykkeeksi määriteltynä 'asuntoon', kolme neljännessä kaikista perhekunnista huomasi että heidän itse rakentamansa asumukset alenivat hökkeleiksi. Sen lisäksi -ja tämä on asian ydin- oma rakentaminen vaikeutui. Yhtään taloa ei voitu laillisesti ryhtyä rakentamaan ilman laillistetun arkkitehdin laatimaa suunnitelmaa. Caracasin käyttökelpoinen jäte ja romutavara, jota siihen saakka oli uudelleenkäytetty mainiona rakennusmateriaalina, muuttui nyt kiinteän jätteen sijoitusongelmaksi. 'Asuntonsa' itse rakentavaa miestä ylenkatsotaan poikkeavana yksilönä, joka kieltäytyy yhteistyöstä massatuotanto asuntoja vaativan painostusryhmän kanssa. Niin ikään on säädetty lukemattomia sääntöjä, jotka leimaavat hänen kekseliäisyytensä laittomaksi tai peräti rikolliseksi.”⁶⁹ Ihmisiltä viedään vapaus ja tilalle tuodaan ”standardioikeuksia”. ”Vapaus toimia ilman hallituksen asettamia rajoja on laajempi käsite kuin sellaiset kansalaisoikeudet, joita valtio voi säätää taatakseen ihmisille yhtäläiset mahdollisuudet tiettyjen hyödykkeiden ja palveluiden saantiin.”⁷⁰ Jossain sentään ymmärretään kierrätyksen hyöty virallisen lainkin puitteissa. Helsingin Sanomat kirjoitti 6.11.2011 muovipulloista tehdyistä taloista Nigeriassa.⁷¹ Varsin lumoava esimerkki on myös Dan Phillipsin talot Yhdysvalloissa.⁷² Samalla kertaa todella kaunista, jätteen määrää vähentävää ja humaania. Minuun tämä teki valtavan suuren vaikutuksen!

Paitsi rakennustarviketta, haaskaus koskee mitä suurimmassa määrin myös ruokaa. Meidän perheemme tulee toimeen hyvin vähällä työnteolla suurelta osin juuri siksi, että jotkut kaupat katsovat dyykkausta sormien välistä ja jättävät korjaamatta nälkäisten rikkomat aitaukset. Paitsi taloudellisesti myös moraalisesti mielestäni on paljon parempi dyykata kuin heittää ruokaa pois.

Minusta haaskaus on hirveää. Käymme lauantaisin erään vähän paremman ruokakaupan roskiksilla täydentääksemme arkidyykkailujamme. Samoilla apajilla käy myös vanhempi mies koiransa kanssa. Hän on miellyttävä, joskin muutamalla kerralla hän on ollut pahantuulinen. Viimeksi hän alkoi jupista toisesta dyykkaajasta, joka ei ole oikeasti köyhä, mutta käy siellä muuten vaan ja vie kaikki herkut jo kaupan aukioloaikana. Hän pyyteli anteeksi hamstraamistaan, mutta sanoi niin monta kertaa lähteneensä tyhjin käsin, että nyt oli saatava jotain varastoon. Leipää hän kertoi kyllä saaneensa leipäjonosta. Koitin sovittelevasti sanoa, että hyvä nyt kuitenkin kun ei mene haaskuulle ruoka, mutta hän vakuutti että joka yö roskikset kyllä tyhjenevät eikä mikään mene hukkaan, niin monia ”nostoksilla kävijöitä” paikalla käy. Kun lähdimme hän jäi vielä jupisemaan kuinka kukaan ei ole niin köyhä kuin hän.

Minun mielestäni dyykkaus ei ole kilpailua siitä, kuka on eniten puutteessa. Dyykkaajan tulee olla solidaarinen ja jakaa herkut muiden kanssa. Minun mielestäni dyykkauksen

69 Ivan Illich, Oikeus hyödylliseen työttömyyteen ja sen asiantuntijaviholliset, s.22, suom. Pekka Sauri, WSOY Porvoo 1990

70 Ibid., s.61,

71 <http://www.hs.fi/ulkomaat/Muovij%C3%A4te+hy%C3%B6tyk%C3%A4ytt%C3%B6%C3%B6n+Pulloista+tehd%C3%A4%C3%A4n+taloa+Nigeriassa/a1305548811322>

72 <http://www.youtube.com/watch?v=Std5taGTP6I&list=FLZq5rmj2WXYUjpVWtnJmaxA>

ydinasia on haaskauksen vastustus. On rikollista ja epäkunnioittavaa heittää kelpoista ruokaa pois. Se on kuin nauraisi räkäistä naurua päin nälkää näkevien kasvoja. Ympäri vuoden roskiksista löytää banaaneja, jotka eivät ole vielä edes aivan kypsiä. Niitä varten on joku tehnyt kuluttavaa työtä epäterveellisten myrkkyjen keskellä. Täältä banaanit on kuljetettu energiaa säästämättä toiselle puolelle maailmaa -roskiksiin, josta ne lajittelemattomina päätyvät kasvihuonekaasuja tuottamaan kaatopaikalle. Tuuli Kaskinen kirjoittaa Voima -lehden Ilmastoruoka -artikkelissaan hedelmien kuljetuksen ilmastovaikutuksista eikä banaani itse asiassa olekaan kuljetuksensa puolesta niin kovin paha juttu. ”Monelle on yllätys, että vaikka hedelmät tuodaan kaukaa, ilmastovaikutus on melko pieni.”⁷³ Tyypillisimmät suomalaisten suosimat hedelmät banaani, omena, satsuma ja appelsiini ovat ilmastokuormitukseltaan kiloa kohden alle 1kgCO₂e/kg kun suomessa kasvihuoneessa kasvatetun kurkun on yli 5. ”Vain harvoja erikoishedelmiä ja -vihanneksia, kuten kenialaisia tuorepapuja, kuitenkin kuljetetaan lentäen.” (Kyseisiä tuorepapuja löytyy roskiksesta silloin tällöin niitakin.) Kaskinen muistuttaa, että matkustus ei ole hedelmien ainoa ympäristöongelma vaan työntekijöiden olot ovat jättilantaaseilla usein kehnot. Ja tärkeimpänä asiana hän nostaa esiin ruoan kunnioittamisen: ”Kaikkien ympäristövaikutusten kannalta oleellisinta on arvostaa hedelmiä; syömäkelpoisesta ruoasta heitetään eniten pois juuri hedelmiä ja vihanneksia.”⁷⁴

Toisella roskiksella tapasin miehen, joka nosti pakettiautoonsa kaikki päivän aikana tulleet jätesäkit. Hänen tarkoituksenaan oli käydä roskat läpi kotonaan, ja valita niistä kelpoiset. Pääsimme kuitenkin sopimukseen siitä, että saisin ensin vilkaista ja ottaa mitä tarvitsen, ja hän kävisi nappaamassa säkit vasta sen jälkeen. Lähikauppa voisi säästää jätehuollossa melkoisesti jos haluaisi. Mutta sikäli kun olen keskustelua seurannut, jätefirmat myös vastustavat dyykkausta koska saavat korvauksen jätteen painon mukaan. Näin ollen dyykkaajaa vastassa ovat sekä kauppias, joka pelkää ettei ruokaa osteta jos sitä voi hakea ilmaiseksi, että jätehuolto.

Alexandra Salmela kirjoittaa Vihreän langan kolumnissaan Mässäilyä ja tuhlausta hukkaan heitetystä ruoasta. Kysymyksessä lienevät kotitalouksien haaskuut, eikä niihin ole laskettu kauppojen 'poistoja'. ”Peruswieniläinen heittää roskeen 44 kiloa edelleen pakkauksissa olevaa ruokaa. Ruotsin kaatopaikoilla mätänee neljäsosa hamstrattua muonaa, ja yhdysvaltalaisen ylijäämällä voitaisiin ruokkia koko Afrikan nälänhädänalaista väkeä -Yhdysvalloissa kun tuhlaamaan saman verran kuin pystytään syömään. Säästäväiset suomalaiset heittävät roskeen vain viisi prosenttia hankkimaansa ruokaa ja saavuttivat niin hyvin alhaisen sijan tuhlaajalistalla.”⁷⁵ hän kirjoittaa: ”Globaalissa mittakaavassa voidaan ajatella, että maailmassa on aivan oikea määrä ruokaa.”⁷⁶ Hän tulee kuitenkin aivan järkeenkäyvään päätökseen, ettei haaskaruokaa voi pilaantumatta toimittaa nälänhädästä kärsiville. (Joskin olen sitä mieltä, että tuotteiden säilyvyys useissa tuotteissa on nykyisin sitä luokkaa että määräpäivän jälkeen ruokaa voi syödä vielä useita kuukausia, kiitos kaikkien säilöntäaineiden.) Palataksemme työhön, kertoisi tämä haaskaus siitä, että jopa ruoantuottamistyövoimasta voisi varaa vähentää, ja uudelleen jakaa työtä. Samalla lattiakanat voisivat olla vähän väljemmässä. Melkein joka viikko löytyy roskiksista erilaisia broilerijalosteita. Paprikapakkaukset on taas yksi hyvä esimerkki haaskauksesta. Paprikoita myydään kolmen värin

73 Tuuli Kaskinen, Ilmastoruoka, Voima 1/2011 s. 36.

74 Ibid.

75 Alexandra Salmela, Mässäilyä ja tuhlausta, Vihreä lanka 18.2.2011, s. 15,

76 Ibid.

pakkauksessa. Liikennevaloina niin kuin yksi dyykkauskollega sanoo. Jos keltainen menee pahaksi koko pakkaus joutuu roskikseen. Olisiko kauppiaille mahdotonta purkaa pakkauksia ja myydä paprikoita irrallaan. Mandariineissa on sama juttu. Kahdenkymmenen hedelmän pakkauksessa saattaa olla yksi pahentunut, mutta pakkausta ei pureta, vaan koko kaksi kiloa menee armotta haaskuulle.

Ja jos dyykatusta ruoasta ehtii joku osa menemään vanhaksi voi sen laittaa kompostiin ja kasvattaa sitten omassa mullassa vihanneksia. Keittiöpuutarhan pidon saloihin tutustuminen on joutilaalle juuri sopivaa askareta, mutta luonnollisesti ei hammas irvessä vaan leppoisasti ja hyvin.

Yhtenä päivänä Ranskassa toissa kesänä olimme kävelyllä. Kävelimme ohi suuren vedenpuhdistamon. Siellä puhdistettiin koko Ondainen laakson jätevedet ennen kuin ne laskivat Loire -jokeen. Parikymmentä vuotta joki oli ollut todella saastainen, mutta nykyisin sen vesi alkoi olla jo puhtaampaa. Mietimme sitä, kuinka lyhyessä ajassa vesivessojen yleistyessä ja tullessa joka taloon, jätevedestä oli tullut ongelma. Ja kuinka sitä nyt vasta saatiin hallintaan. Ja kuinka näiden harharetkien jälkeen lopulta taas tullaan päätymään kuivakäymälöihin, ainakin toivottavasti.

Luokkatoverini Outileena rakensi projektiopinnoissa oivaltavan vesi-teoksen. Hän käsitteli veden arvostusta erilaisten teosten kautta. Vessanpönttöihin hän liimasi juomavettä tarkoittavia tarroja, muistuttaakseen meitä siitä tosiasiasta, että me huuhdomme jätöksemme puhtaalla juomavedellä. Toisessa teoksessa vesi (väärässä paikassa) kauhistutti ihmisiä. Hän oli näet asettanut ämpärin ja riepuja lattialle, aivan kuin katosta vuotaisi vettä. Kolmas teoksen osa oli performanssi, jossa hän pyrki kauppaamaan ihmisille pullotettua vettä suoraan ränneistä.

Asiat ovat päätyneet nykyiselle tolalle hyvin lyhyessä ajassa. ”Pari niin sanotun kehityksen vuosikymmentä on riittänyt perinteisten kulttuurimuotojen purkamiseen Mantsuriasta Montenegroon. Aiemmin tällaiset kulttuurimuodot antoivat ihmiselle mahdollisuuden useimpien tarpeittensa tyydyttämiseen. Näiden vuosikymmenten jälkeen muovi on korvannut keramiikan, hiilihappujuomat veden, Valium kamomillateen ja äänilevy kitaran. Kautta historian paras huonojen aikojen mittari, oli se ruokamäärä, joka piti ostaa. Hyvinä aikoina useimmat perheet saivat suurimman osan ravinnostaan siitä mitä he kasvattivat tai hankkivat lahjoitussuhteiden verkostossa.”⁷⁷

Luin jostain aikakausilehdestä Ulla Lehtosesta kertovan jutun. Ulla Lehtonen on puutarha- ja kompostiasiantuntija jonka 'Ullan mullat' -kirja lienee jo jonkinlainen klassikko. Tässä jutussa hän esitteli taloaan, jossa komposti oli tärkeässä osassa, nimittäin talon alla. Vessat toimivat muuten vessojen tapaan sisätiloissa, mutta olivat kuivavessoja ja kompostoitava aines tipahti niistä suoraan talon alle taloa lämmittämään. Kaksi kertaa vuodessa riuskat vävypoijat tyhjensivät kompostoituneen mullan puutarhaan tai pellolle Tämä siis Suomessa, oikeasti. Myös taiteilija Hundertwasser sanoi jotain tämänkaltaista 'Pyhä paska' -manifestissaan: ” Miksi antaisin pois paskani ja saastuttaisin sillä maailmaa, kun voin pitää sen ja muuttaa sen kullaksi.” Hundertwasser suunnitteli myös kompostitaloja puuvuokralaisineen.

Omavaraisuus palvelee joutilaisuutta. Omavaraiselle joutilaalle on hankala yrittää myydä mitään. Mikäli osaa itse vähän kaikenlaista tarvitsee todella hyvät perusteet

---

⁷⁷ Ivan Illich, Oikeus hyödylliseen työttömyyteen ja sen asiantuntijaviiholliset, s.21, suom. Pekka Sauri, WSOY Porvoo 1990.

houkutellakseen joutilaan työhön. ”Vaihtoarvot voivat tyydyttävästi korvata käyttöarvot vain tietyissä rajoissa.”⁷⁸ ”Ihmiselle pyritään luomaan koko ajan uusia tarpeita.”⁷⁹ Tietämättömyys omista tarpeista tai niiden epäileminen on nykyään anteeksiantamattoman yhteiskunnanvastainen teko. Kunnan kansalainen omaksuu standarditarpeet niin hanakasti, että kaikki halu vaihtoehtojen etsimiseen saati sitten tarpeesta kieltäytymiseen hukkuu.”⁸⁰ Tarpeeton kansalainen – kansalainen ilman tarpeita – olisi äärimmäisen epäilyttävä ilmentys.”⁸¹ Hyvin konkreettinen ja räikeä esimerkki on OBH Nordica ja sen tyylikkää kodinkoneet kuten riisinkeittimet, kuplavesikojeet ja popcornpaahtimet. ”En väitä, että nykyään kyettäisiin kaikki tarpeet tyydyttämään, ei sen takia etteikö tuotettaisi tarpeeksi, vaan koska kapitalismi ei tuota määrättyjä tuotteita, jotka olisivat tyydyttämiseksi välttämättömiä. Kapitalismi tuottaa pikemminkin tuotteita, jotka ovat tarpeiden tyydyttämättömyydelle välttämättömiä, se tuottaa tavaroita, jotka provosoivat tyydyttämättömyyttä. Ei ole kyse määrästä vaan tuotteen luonteesta.”⁸² Luonnollisesti nämä turhakkeet puolestaan tarvitsevat energiaa. Teollisuus ei hyödy siitä, että ihmiset määrittelevät ja tyydyttävät itse omat tarpeensa. Niiden etujen mukaista on saada ihmiset ostamaan mahdollisimman paljon teollista kauppatavaraa – myös mahdollisimman paljon energiaa.”⁸³ Ensimmäisen mekaanista energiaa tuottavan koneen seurauksena oli, että pääoman valta työhön vakiintui – tämä oli tarkoituskin.”⁸⁴ Gorz kirjoittaa. Tämän vuoksi onkin ilahduttavaa, että jo jotkin tahot alkavat ottaa ohjat omiin käsiinsä. Pieniä tuulivoimaloita omiin tarpeisiin näkyy nousevan siellä täällä, aurinkopaneeleita myydään ja autot kulkevat kioskirasvalla tai talon lämmitysöljynä käytetään kioskirasvaa. Toivotan tervetulleeksi tällaiset ranskaperunankatkuiset uudet tuulahdukset. Gorz muistuttaa että ”ei ole olemassa 'hyviä' teknologioita, jos hyvillä tarkoitetaan niitä, jotka soveltuvat pelkästään omaehtoiseen käyttöön”...” Aurinkokennoja tai kerääjiä voi käyttää yhtä hyvin omaehtoisesti kuin teknofasistisesti.”

Illich puhuu mielekkään niukkuuden suunnasta: ”Modernisoidun köyhyyden vastakohta on poliittisin keinoin aikaansaatu mielekäs niukkuus, joka suojaa näiden [käyttöarvosuuntautunut mielekäs työväline]työvälineiden käytön vapautta ja tasa-arvoisuutta.”⁸⁵ ”Mielekäs niukkuus rajoittaa välineen käyttöä siten, että välineen omistaminen menettäisi suuren osan nykyisestä voimastaan. Vaikka polkupyörät omistaisi täällä yhteisö ja tuolla pyöräilijä itse, mikään polkupyörän sinänsä mielekkäässä välineluonteessa ei muuttuisi. Tällaisia hyödykkeitä tuotettaisiin suurelta osin edelleen teollisin menetelmin, mutta ne koettaisiin ja niitä arvostettaisiin toisella tavalla.”⁸⁶ Tällainen mielekäs niukkuus innostaa yhteiskuntaa suojelemaan omakohtaisia

78 Ivan Illich, Oikeus hyödylliseen työttömyyteen ja sen asiantuntijaviiholliset, s.54, suom. Pekka Sauri, WSOY Porvoo 1990.

79 André Gorz, Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, Energia ja yhteiskunta, s100, toim. Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.

80 Ivan Illich, Oikeus hyödylliseen työttömyyteen ja sen asiantuntijaviiholliset, s.46, suom. Pekka Sauri, WSOY Porvoo 1990.

81 André Gorz, Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, Eläköön työttömyys -palkkaa kaikille, s.43, toim. Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.

82 Ivan Illich, Oikeus hyödylliseen työttömyyteen ja sen asiantuntijaviiholliset, s.49, suom. Pekka Sauri, WSOY Porvoo 1990.

83 André Gorz, Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, Energia ja yhteiskunta, s.96, toim. Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.

84 Ibid. s.95,

85 Ivan Illich, Oikeus hyödylliseen työttömyyteen ja sen asiantuntijaviiholliset, s.73, suom. Pekka Sauri, WSOY Porvoo 1990.

86 Ibid., s.27-28,.

käyttöarvoja lamauttavalta vauraudelta.”⁸⁷

Yksi mielekkään niukkuuden tapa voisi olla yksityisautoilun vähentäminen ja omien jalkojen käyttöön kannustava politiikka. Yle on näytti 2010 syksyn aikana muutamankin dokumentin tulevaisuuden asumisesta ja elämisestä. ”Miten elämme vuonna 2020? 5/8 Kaupunki vai maaseutu?” Käsitellään konkreettisia tekoja autoilun vähentämiseksi. Anders Nord tutustuu ohjelmassa Freiburgin kaupunginosaan, jossa on panostettu aurinkoenergiaan ja autoilu keskustassa kielletty⁸⁸ Freiburgin Vaubanissa vuonna 2009 autotiheys oli 220 per 1000 asukasta, kun se oli muualla Freiburgissa 550 per 1000 asukasta kohti. Paikalliset asukkaat tekivät aloitteen autojen vähentämiseksi. Keinoihin sisältyivät autoilun on kieltäminen monilla kaduilla, katupysäköintikiellot, ei kotiparkkipaikkoja, parkkipaikkamaksu 30 000 \$ yhdessä kahdesta parkkitalosta. Hyvä julkinen liikenne mukaan lukien pikabussit ja raitiovaunut, hyvä pyörätieverkosto, kimppakyyti ja paljon vihertilaa.⁸⁹ ”On väitetty, että taloudellinen kasvu takaisi hyvinvoinnin ja runsauden kaikille. Sen sijaan kasvu on saanut tarpeet lisääntymään nopeammassa tahdissa kuin ne on voitu tyydyttää.”⁹⁰

Näin televisiosta puolivahingossa keskusteluohjelman jossa haastateltiin scifi -kirjailija, matemaatikko Hannu Rajaniemeä.⁹¹ Hän puhui tulevaisuuteen sijoittuvasta tieteiskirjastaan ja siihen liittyvästä keinotekoisesta niukkuudesta, joka luo asioille arvoa antamalla ihmisille rajallisuuden kokemuksen. Vaikka aihe sivuaa aika kaukaa omaani, mielestäni hän tavoittaa tässä jotain oleellista. Kysymys on siitä että, jos jotain asiaa on rajattomasti, se tekee välinpitämättömäksi. Vasta niukkuus ja rajallisuus antaa kokemuksen arvosta ja tärkeydestä.

”Kun painotetaan oikeutta luotuihin tarpeisiin, heikennetään oppimisen, parantamisen tai itse kunkin omiin herkkiin ylellisyyksiin siirtymisen vapautta. Mielekkäässä yhteiskunnassa toteutuisi vastaavanlainen tilanne.”⁹² Koneet tekevät työtä monien ihmisten edestä, josta seuraa että työntekijät täytyy pitää työssä joka tapauksessa, josta seuraa että tuotteita tuotetaan liikaa, josta seuraa hintojen lasku sekä se että tuotteille tarvitaan lisää kuluttajia, josta seuraa että valmiit tuotteet päätyvät kaatopaikalle ja että tuotteista tehdään heikompilaatuksia jotta niitä tarvitsisi ostaa useammin. ”Tavarain polttaminen tai veteen upottaminen ei ole harvinaista tavarain hintojen keinotekoisista korottamista varten. mm. Jourier aikanaan tuli sosialistiksi sen kautta, että hänen isäntänsä, eräs Marseillen rikkaimmista kauppiaista pakotti hänet upottamaan mereen kokonaisen riisillä lastatun laivan. Riisin hinta kohosi tämän tempun kautta heti niin paljon, että kauppias laivansa ja lastinsa menettämisestä huolimatta voitti. - Samanlainen temppu tehtiin ainoastaan muutamia vuosia takaperin yhdysvalloissa. Kun puuvillasato oli odottamattoman runsas, laskeutui puuvillan hinta. Saadakseen hinnan kohoamaan poltattivat keinottelijat, joiden hallussa sato oli, noin neljän osan koko

87 Ivan Illich, Oikeus hyödylliseen työttömyyteen ja sen asiantuntijaviiholliset, s.28, suom. Pekka Sauri, WSOY Porvoo 1990.

88 Miten elämme vuonna 2020? 5/8, 28 min Osa 5/8: Kaupunki vai maaseutu? Anders Nord tutustuu Freiburgin kaupunginosaan, jossa on panostettu aurinkoenergiaan ja autoilu keskustassa kielletty. Onko Tukholman talojen katoilla viljelmiä vuonna 2020? Ruotsin televisio.

89 <http://www.guardian.co.uk/environment/2008/mar/23/freiburg.germany.greenest.city/print>

90 André Gorz, Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, Ekologia ja vapaus, s.53, toim. Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.

91 <http://yle.fi/ohjelmat/1915415>

92 Ivan Illich, Oikeus hyödylliseen työttömyyteen ja sen asiantuntijaviiholliset, s.73, suom. Pekka Sauri, WSOY Porvoo 1990.

sadosta, ja korjasivat sen kautta suunnattoman omaisuuden.”⁹³ ”Tuotteita väärennetään, jotta niiden menekki tulisi helpommaksi ja niiden kestävyysaika lyhenisi.”⁹⁴ Miksi tuotetaan niin paljon, että osa pitää polttaa hintojen korkeana pitämiseksi? Miksei voisi tehdä niukasti ja hyvää, sen sijaan että tehdään keinoa, halpaa ja paljon, josta osa täytyy hävittää etteivät hinnat laskisi liikaa? Miksi ajatellaan, että haaskaus on pienempi paha kuin se, että ihmiset tekisivät vähemmän työtä? Tai nähdäänkö haaskausta pahana ollenkaan?

Mielestäni asian ytimeen Gorz pääsee kirjoittaessaan korvaavista markkinoista ja tahallisuudesta haurastuttamisesta. ”Samalla kun automatisointi tekee mahdolliseksi tuottaa enemmän pienemmässä tuntimäärässä, tuotannon lisäämisen tarve vähenee.: monilla aloilla muodostuu lisääntyvän kasvun hyöty kyseenalaiseksi, koska vallitsevaa tuotannon tasoa jo leimaa tuhlaus.

Käydessäni kirpputoreilla ja kaupoissa yleensä, yhä useammin minut valtaa yökötys kaiken turhan tavarankeskellä ja lähdän ostamatta mitään. Niin paljon roinaa, jota kukaan ei tarvitse. Luin lehdestä tai näin televisiosta vastikään jonkun dokumentin Afrikasta, jossa afrikkalainen nainen sanoi että pitääkö räsynne, me emme tarvitse teidän huonolaatuisia lahjoituksianne. Mitäs nyt tehdään, jos emme voi enää tuntea itseämme hyväntekijöiksi tuuppaamalla menneiden vuosikymmenten lumppuja hätää kärsiville nälkimaan lapsille Venäjällä tai Afrikassa? Ja melkein kahden viikon välein tulee vaatekaupan uusia muotivaatteita. Mitä näille kaikille tehdään?

Gorz puhuu korvaavista markkinoista jossa: ”...tuotannon tarkoituksena on ensi kädessä korvata loppuun kuluneet varusteet.”⁹⁵ Hän puhuu ilmiöstä, jonka tarkoituksena on pitää ostovoimaa yllä, ja sitä kautta työpaikkoja; tuotteiden lyhentynyt kesto-aika. ”Kun teollisuuden menekki kohdistuu pääasiassa 'korvaaviin markkinoihin', on teollisuusmiehillä vain yksi tapa myydä enemmän, nimittäin pakottaa käyttäjät korvaamaan varusteensa lyhyemmin aikavälein. Tätä tarkoitusta varten ei pelkästään lanseerata uusia malleja -tuotteita 'haurastutetaan', niiden korjaaminen tehdään mahdottomaksi.”⁹⁶ Tämä tarkoittaa, että tehdään tarkoituksella huonoja tuotteita, haaskataan luonnonvaroja ja tuotetaan loputon määrä jätettä vaan, jotta ihmiset, työväki voitaisiin pitää mahdollisimman suuri aika elämästään poissa mielekkäistä vapaista ja luovista aktiviteeteista. Mitkä hairahtaneet aivot voivat keksiä tai niellä tällaisia uskomattomia strategioita! ”Tarjottavien tuotteiden määrän lisääntyminen ei enää johda siihen, että kuluttajan tarpeet paremmin tyydytettäisiin pienenevin kustannuksin vaan siihen, että kuluttajalla maksetaan lisääntyviä kustannuksia vähenevän tyydytystason saavuttamiseksi.

Työtä siis tarvitaan yhä vähemmän muun muassa automaation ansiosta. ”Teollisuus selviytyisi vieläkin vähemmällä työvoimalla, jos tuotteiden käyttöarvoa parannettaisiin ja niiden kestoikää pidennettäisiin.”⁹⁷ ”Jos nykyiset kotitaloustavarat kestäisivät yhtä kauan (eli 15 vuotta) kuin 1950-luvun mallit, voitaisiin kaikki tarpeet kattaa ilman minkäänlaista tuotannon lisäämistä, -jopa vähemmällä tuotannolla.”⁹⁸

93 Paul Lafargue, Oikeus laiskuuteen, 1883, s.14 viite 8, <http://idlenest.freehostia.com/links/oikeus.html>

94 Ibid. s.10,.

95 André Gorz, Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, Työttömyyden kultaa, s.33, toim. Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.

96 Ibid. s.33,

97 Ibid. s.33,

98 Ibid..s.33,

Kuka on keksinyt että asioiden pitää olla näin kun ne nyt ovat? Krääsän myyminen rikastuttaa pientä osaa ihmisistä, mutta kaikki sen muut vaikutukset ovat negatiivisia ja niin helposti todettavissa että on suorastaan outoa että sama meno vaan jatkuu.

”Jotta nykyisen järjestyksen ideologisia perustuksia ei horjutettaisi, on parasta että näistä asioista ei tiedetä. Siten väestölle ei sanota, että heidän ei enää tarvitse työskennellä niin paljon vaan että 'työstä tulee olemaan puutetta'; ei sanota että meillä on oleva enemmän vapaa-aikaa vaan että 'työpaikkoja tulee olemaan vähemmän'. Automatisoinnin lupaukset esitetään uhkina; yritetään toimia niin, että työläiset kiistelevät keskenään liian harvoista työpaikoista sen sijaan että taistelisivat yhdessä toisenlaisen taloudellisen rationaalisuuden puolesta. Työttömyys ei itse asiassa ole vain maailmanlaajuisen kriisin seurausta: se on myös ase kuuliaisuuden ja kurin ylläpitämiseksi yrityksissä.”⁹⁹

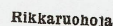
---

99 André Gorz, Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, Työttömyyden kulta-aika, s.34, toim. Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.

...jakoperusteen mukaan. J. den
... talon, joka ne on viljellyt,
...län lisäksi, joka sille on isoja
...jakoperusteen mukaan tuleva. Ti
...ssa on j. tarkoin erotettava; ni
...varten on maanmittarjen t

Rikkaruho
jelijän tahtoa
varaiset kuin
siemen-ia

18

l. ruiskattara
savikka, pihatäpi
ris, taskuheingol
orvokki, peltol
like, laukku, ts
kääsämö, syysnjä
lisääntyvät etu
juurista. Sellaie
korte, peltovalv
Pelloilla ja niäka

nsa, ellei otust
rikkaruohokasvi, j
naa l. i m p e ä k s
maa, ettei seer
illessä sekä verd. t
i lukea mihinkon

esineine, lat. res nullius, omistajaton esine.	
Maailla esineillä aikaisemmin on ollut	erinto, lat. bona va-
joka on luopunut esineistä, sanotaan	ta perijäci ole tiedos-
tylyiksi (lat. res derelicta).	Seutoi
Latvo	hereditas jaceas.
ksi- ja kaksivuoti	kpl., valkea päivänkakkara 2,000, kanakaa-
ilmastavat näitä usein	1,000-10,000 ja tuoksuton saunio 50,000-200,000
meltonsa rkk. lrt. 1,000	kpl. Suomen peltojen tavallisimmista siemen-

JOUTOLA

Tarkoitukseni oli rakentaa tila, jossa kuka tahansa ohikulkija voi tulla hetkeksi olemaan jouten. Ajattelin, että ihanteellista olisi, jos ”joutolani” voisin rakentaa sellaiseen paikkaan, jossa tällainen joutenolo on muutoin mahdotonta tai vähintäänkin epätavanomaista. Esimerkiksi kahvilaan Joutolaa olisi turha rakentaa, siellä kun muutenkin ihmiset ottavat rennosti.

Mitä ajattelin joutolassani sitten olevan?

Siihen ei oikeastaan tarvitse suuria. Patjoja joilla voi löhöillä, kyniä ja papereita joilla voi piirrellä tai kirjoitella jos tekee mieli, ehkä kirjoja, jotka ovat sisällöltään myötämielisiä joutilaisuudelle, palapelejä, joista jonkun voi yksi kävijä aloittaa ja toinen jatkaa. Tilassa voisi olla vedenkeitin, jolla voisi kiehauttaa teevedet sekä muutamia teekuppeja ja teepusseja.

Joutolassa pyörisi toistolla videoteokseni ”Une promenade”. Se on kuvaus päämäärättömästä rauhallisesta kävelystä läpi erilaisten erikoisten paikkojen. Toisessa osassa olisi rauhallinen piilosoppi ”Turva”, jossa kuulokkeet korvilla voisi kuunnella kissan kehräystä, uskomattoman rauhoittavaa ääntä.

100

Mikäli suinkin ehdin raapustaa, ja jos on mahdollista seinille ripustaa, ajattelin tilaan tulevan myös ajatelmia joutilaisuudesta jonkinlaisessa puolisarjakuovallisessa muodossa. Mitä ajattelin tarvitsevani Joutolan rakentamiseen?

Aika vähän. Turva -teostani varten olin jo aikaisemmin hankkinut patjoja ja kotoa

---

100 Une Promenade (Kuppilassa)

saatoin tuoda erilaisia sohvatyynyjä. Ajattelin että voisin vielä hankkia vilttejä ja räsymattoja. Myös vedenkeitin ja parittomat teekupit löytyivät kotoa. Teepusseja ja sokeripaloja täytyisi käydä paikalla täydentämässä ja mukeja mahdollisesti pesemässä. Sermit tilan jakamiseen olisivat hyödyllisiä. Tarpeen tullen löytyisi itseltäni ainakin yksi. Olin hankkinut hienoja vanhoja palapelejä kirpputorilta. Minulla olisi olemassa myös riippumatto ja siihen kuuluva jalusta. Riippumatto olisi melkein ehdoton joutilaisuudelle pyhitetyssä tilassa, mutta olin hieman huolissani siitä, onko omani kyllin turvallinen.

Videoteoksen näyttämistä varten tarvitsin näytön ja dvd-soittimen. Ääniteosta varten mp3 soittimen ja kuulokkeet. Näitä minulta ei itseltäni löytynyt mutta ajattelin pystyväni ehkä hädän tullen hankkimaan jostain.

Tarkoituksena oli, että joutolasta tulisi kodikkaan nukkavieru.

Huolenaiheena tässä oli se, että mikäli paikka olisi liian nuhruisen oloinen se voisi karkottaa joitakin joutilaita. Olisi myös mukavaa, jos kävijät kirjoittaisivat omasta aloitteestaan jotain joutilaisuudesta, mutta niin että se tulisi letkeään vapaaehtoisen tapaan eikä komentamalla.

Joutolan tulisi olla avoinna mieluiten ainakin kaksi viikkoa ja tilassa ei tarvitsisi olla valvojaa. Tämä tarkoittaa sitä, että Joutolan pitäisi olla sellaisessa paikassa,

ettei sieltä kukaan kävele ulos telkkari kainalossaan. Paikalla ei sinänsä ole kovastikaan väliä. Ihanteellinen olisi julkinen tila, jossa kävisi monenlaisia ihmisiä ja jossa ei yleensä oltaisi jouten. Joutolani voisi tuki ilmestyä esiin useissakin eri paikoissa.

Onko tällaisella ”kokemispaikalla” perinnettä? On useita esimerkkejä joissa taiteilija itse asuu performanssinomaisesti tilassa, jota katsojat seuraavat ulkopuolelta. On myös teoksia, johon katsojat osallistuvat ja täydentävät teosta. Omassa Joutolassani on kuitenkin ideana se, ettei katsojan tarvitse tehdä mitään jos ei halua. Siellä olemista ei dokumentoida teokseksi. Mahdollinen dokumentointi palvelee ainoastaan idean esittelyä eikä ole itse teos tai tulos.

Vuonna 2005 tamperelainen taiteilija Johanna Lonka rakensi galleria Rajatilaan kahden tähden pukuhuoneen pätkätyöläiselle. ”Punasävyisen tilan, josta nuori ihminen on valmis hyppäämään mille näyttömölle ja mihin rooliin tahansa.”¹⁰¹ Installaatio kuvasi sitä, kuinka ihmisen nykypäivänä tarvitsee taistella työpaikoista ja olla joustava. Pukuhuone oli ikään kuin paikka, jossa valmistauduttiin työhaastatteluun. ”Vaatepuulla odottaa erilaisia työtakkeja ja jalkineita, maskeerauspyöden peilin ympärillä on parrasvalojen kirkkauteen verrattavat hehkulamput.”¹⁰² Esillä on myös oma-apu oppaita menestyksen tielle sekä muistilapuille kirjoitettuja rohkaisutekstejä kuten ”ylitä itsesi joka päivä”, ”monta pätkää tekee yhden pitkän” tai ”sinä olet kirkkain tähti taivaallasi”. Ääniteos taustalla toistaa vuorosanoja kuten ”ei minulle ole probleemi vaihtaa asunpaikkaa, olen sosiaalinen, positiivinen, joustava, motivoitunut ja pidän vaihtelusta.”

103

Longan teos teki minuun vaikutuksen galleria Rajatilassa ja se kävi mielessäni Joutolaa suunnitellessani. Minulle oli kuitenkin tärkeää, että tilassa voisi ihan oikeasti tehdä jotakin ja esineisiin voisi koskea, kirjoja selailla ja tuoleilla istua. Enemmän kuin installaatio, toivoin sen olevan puuhapaikka. Joutolassani mikään ei ole kovin arvokasta tai helposti särkyvää. Mikäli ei varsinaista ilkeävaltaa harjoita, asiat eivät menisi rikki tai pilalle helposti. Tyyny, patjat, viltit ja matot ovat valmiiksi kuluneita, teekupposet parittomia ja palapelit kirpputorilta korvattavissa.

Olen kuullut muutamasta hyvin samantyyppisestä teoksesta.

101 Aamulehti 9 huhtikuuta 2005, Estradilla tänään: pätkiin katkottu elämä, Tiina Nyrhinen

102 Aamulehti 9 huhtikuuta 2005, Estradilla tänään: pätkiin katkottu elämä, Tiina Nyrhinen

103 Kuva: Johanna Lonka

Minna Heikinahon ”Ilmainen aamiainen” (1994) on yksi Suomen tunnetuimmista yhteisötaideteoksista. Kuvataideakatemian loppunäyttelyssään Heikinaho tarjoi ilmaista aamiaista Helsingissä, Hämeentie 6:ssa sijainneessa liikehuoneistossa, kesän 1994 ajan. Heikinahon teos ajoittui pahimpaan lamakauteen ja sai sen vuoksi osakseen paljon julkisuutta. Toisaalta hänen valitsemansa paikka myös sijaitsi Hakaniemen torin läheisyydessä ja vain muutaman korttelin päässä Pelastusarmeijan leipäjonosta. Heikinahon tarkoituksena oli luoda tila, jossa hän pystyi pohtimaan kävijöiden synnyttämiä merkityksiä sekä määrittelemään itseään suhteessa arkeen ja taiteeseen, rakentamaan asioita ulospäin. Projektillaan hän pyrki luomaan muille ihmisille toiminnan edellytyksiä kaupungissa. Hämeentie 6:sta muodostui paikka, jossa taiteilija oli yksi toimija muiden joukossa. Kohtaamispaikassa Heikinaho valokuvasi, videoi ja haastatteli asiakkaitaan ja alueen ympäristöä, ja esitteli töitään samaisessa tilassa. Julkisessa keskustelussa teos nähtiin muun muassa tilataiteena, sosiaalisena eleenä ja katoavana taiteena. Yhtä kaikki, teos aiheutti paljon hämmennystä.¹⁰⁴

Michail Galanakis rakensi olohuoneen rautatieasemalle. Olohuone -niminen installaatio oli yleisön käytettävissä 21.9.2005 alkaen viikon ajan Helsingin rautatieasemalla.¹⁰⁵ Teoksessaan Galanakis käsittelee yhteisöllisyyden ja osallisuuden ja kulttuurienvälisen kommunikaation sekä kaupunkitilan teemoja. Teos liittyy hänen väitöskirjaansa *Space Unjust. Socio-Spatial Discrimination in Urban Public Space*. Galanakis käyttää olohuoneessaan vanhoja sohvia ja nojatuoleja. Oma teokseni sivuaa Galaniksen ja Heikinahon ajatuksia, mutta siinä missä Heikinaho Galanakis toivovat aktiivista vuorovaikutusta, minä toivoin vaan, että ihmiset tulisivat tekemään - ei mitään. Mikäli kävijä tuntisi kutsumusta kertoa omia ajatuksiaan joutilaisuudesta, olisi sitä varten olemassa kyniä ja papereita. Omat ajatelmani olisivat myös seinillä hiomattomina ja sellaisina kun ne ovat mieleen putkahtaneet.

Edustavatko samat asiat kaikille ihmisille joutilaisuutta? Tyyny-, viltti- ja patjavuoret, mahdollisesti riippumatto teehetki, palapelit, piirtely ja kirjojen selailu? Minut ainakin yllätti erään kokijan kommentti Turva -teoksestani, kun se oli aikaisemmin esillä. (Turva -teoksessa maataan ja kuunnellaan kissankehräystä kuulokkeilla.) Hän sanoi että sai melkein allergisen reaktion. Kissan läsnäolo oli niin tuntuva. Lapsena muistan katselleeni Tv-sarjaa, jossa opiskelijatyttö kuunteli kaskaiden siritystä nukkumaan mennessään koti-ikäväissään. Kissankehräyksellä voisi olla minulle sama merkitys.

Mikä olisi oikea termi tällaiselle teokselle? Kokemispaikka ehkä? En tullut ajatelleeksi teostani yhteisötaiteena. Yhteisötaiteen olen käsittänyt jotenkin tuottavampana, näkyvämpää tulosta aikaan saavampana taiteena. Kuten yhteinen veistos tai kylän muistoista kerätty opus. Ympäristötaiteen säätiö kuvaa yhteisötaidetta seuraavasti: ”1990-luvulla esiin noussut muoto, jossa päämääränä ei ole välttämättä konkreettisen taideteoksen aikaansaaminen. Taiteilija valitsee kohdeyleisön, jonka kanssa työskentelee yhdellä tai usealla taiteen eri menetelmällä. Yhteistyössä/vuorovaikutuksessa taiteilija ja osallistujat ovat tasa-arvoisia, visuaalisesta lopputuloksesta voi vastata taiteilija yksi, yhdessä osallistujien kanssa tai osallistujat yksin, Usein projektimuotoista, kestoltaan vaihtelevaa. Lopputuloksena voi olla prosessin esittely dokumenttien muodossa. Sosiaalinen taide, New Genre Public Art ja uusi sosiaalinen taide.”¹⁰⁶

Päämääränä ei siis ole välttämättä konkreettisen teoksen aikaansaaminen.

104 <http://yhteisotaide.weebly.com/yhteisotaiteen-tyotavat.html>, (Haapala 1999, 90-93; Yhteisötaiteen ideaa etsimässä 2000.)

105 staceyk.org/.../MichailGalanakis.pdf

106 <http://www.yts.fi/yts/sanastoa.html>

Joutola Porin yliopistokeskuksessa 18-22.2.2013.

Joutolan sain lopulta rakentaa Porin yliopistokeskuksen aulaan. Tila on hyvä, mutta se ei ole ollut juurikaan käytössä. Tilaan on ”varastoitu” Satakunnan pienoismalli ja paikalle oli asetettu joitakin pöytiä ja tuoleja, jotka eivät kuitenkaan olleet kovin ahkerassa käytössä. Tilasta vastaava taho tuntui alkuun vierastavan suunnitelmiani. Ensin ongelmaksi oli muodostua tuolien ja pöytien sijoittaminen muualle. Pienoismallin siirtämiseen luvan saaminen osoittautui mahdottomaksi, eikä seiniin saanut kiinnittää mitään.

Onneksi pöytien uudelleensijoittelu onnistui. Piilotimme pienoismallin palmupuiden ja televisiosaarekkeen taakse. Kannoimme paikalle patjoja ja sohvatyynyjä. Kokosimme riippumaton ja sen telineen. Levitimme pöydille palapelejä ja teekupposia. Seinille ripustamisen asemesta ripustin ajatelmani ikkunoihin. Jätin paikalle myös papereita ja kyniä siltä varalta että ihmisille tulisi halu ilmaista ajatuksiaan kirjoittaen ja piirtäen sekä Lafarguen kirjoituksen ajastusten oikealle tolalle auttamiseksi. Tv-saarekkeessa pyöri toistolla Une Promenade ja piiloisassa nurkassa oli kuulokkeissa kissankehräystä niin kuin pitikin.

Ajatelmani ovat oikeastaan joutilaisuutta sivuavia arkipäiväisiä juttuja, jotka ovat sen verran keskeneräisiä, etteivät ne sulaudu muuhun tekstiin vaan kehkeytyvät irrallaan. Olen tehnyt niistä leikkaamalla ja liimaamalla sivuja, jotka ulkoasultaan muistuttavat nuoruuteni punk -zineja. Zinet edustavat minulle nimenomaan tee-se-itse ajatusta ja tekemisen iloa. Ajatelmat olivat Joutolassa ikkunaseinällä ja tässä kuvituksena eri lukujen välissä.

Joutolan eri ”elementit” ovat valmistuneet eri aikoina koulutukseni aikana. Teos onkin oikein nimensä mukaisesti opinnäyte. Turva -teos oli alun perin näytteillä Teoksen rajat ja kontekstit -kurssin näyttelyssä Generaattori -galleriassa 2010. Une Promenade puolestaan syntyi Liikkuvan kuvan kurssilla 2010. Joutolan olen rakentanut jo kerran Kokeelliseen tapahtumaan Kuppilaan 2012.

Mielestäni Joutolassa ei ole niinkään tärkeää se että samat elementit siirtyvät kuhunkin tilaan. Tärkeämpää kuin se mitä tilassa on, on tilan tarkoitus. Onneksi hoksasin viime tipassa järjestää paikalle tiedotteen (kiitos siinä auttaneille), sillä muutoin ihmiset olisivat saattaneet vain ohikulkiessaan ihmetellä paikkaa, uskaltamatta itse osallistua. Joutola -kylttiin niinkään lisäsin vielä tekstin *Yleiseen käyttöön*.

Ripustusavultani sain ensimmäisen palautteen Joutolasta. Kumpikin apulaisistani piti tilaa vähän keskeneräisen oloisena, mutta toinen kehui mietelmiä hyväksi, koska ne pohdiskelivat joutilaisuutta monelta kantilta ja herättävät ajatuksia. Itse olisin mielelläni jäänyt makaamaan riippumattoon tai turvanurkkaan ja ollut huolehtimatta yhtään mistään.

Lyhyen aukiolonsa aikana Joutolassa oli vieraskirjan mukaan käynyt reilu kymmenkunta kävijää. Kukaan kävijöistä ei ollut tuntenut tarvetta kirjoittaa tai piirtää joutilaisuudesta. Lyhyttä aukioloaikaa ihmeteltiin.

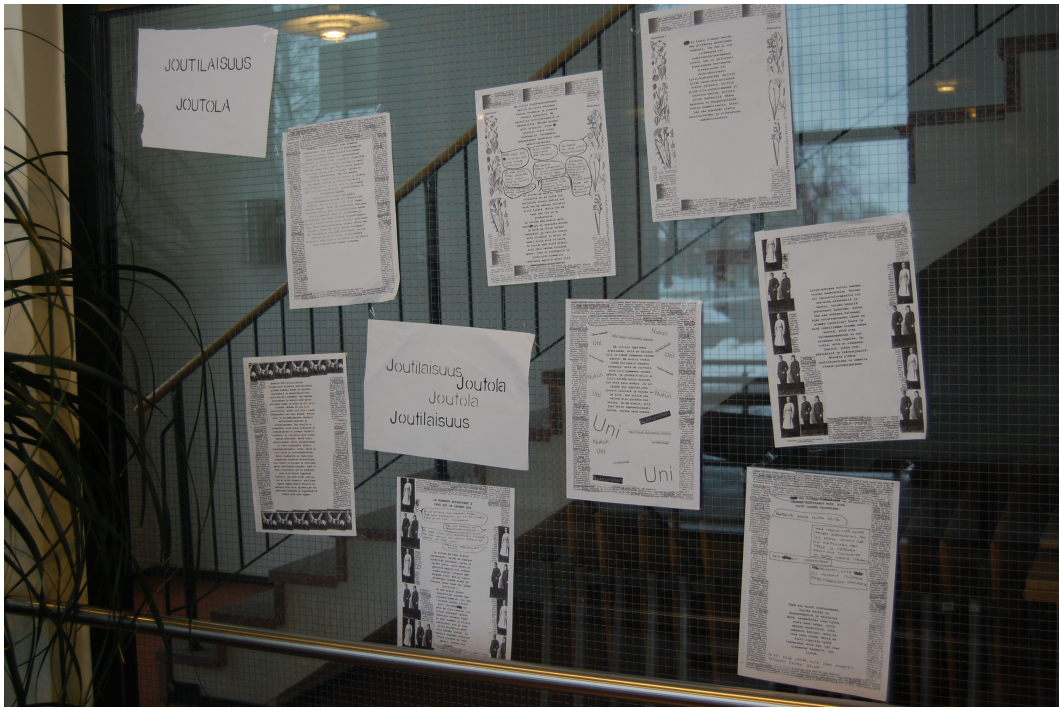
Itse ajattelin, että ehkä yliopistokeskus voisi saada tästä idean tilan tulevaan käyttöön.

Ehkä sinne voisi perustaa tällaisen pienen levolle omistetun keitaan. Tai ehkä siinä tilassa voisi esitellä opiskelijoiden taidetta laajemminkin. Tuntumani oli, että alun epäilyksen jälkeen Joutolani oli kuitenkin aika tervetullut

JOUTOLA – joutilaisuuden etulinna

Porin yliopistokeskuksen pääaulassa on 19.2–22.2.2013 välisenä aikana kaikkien käytettävissä Aalto yliopiston visuaalisen kulttuurin maisteriohjelman opiskelija **Saara Sillanpään** luoma ja ideoitu ”JOUTOLA paikka joutilaisuudelle”. Tilassa on käytettävissä patjoja, kähälyyn, kyniä ja paperetta kirjoitteluun tai piirtelyyn, kirjoja joiden avulla voit syventyä joutilaisuuden maailmaan, pelapelejä sekä vedenkeitin jos mielesi tekee vaikka teetä. Joutola on ihanteellinen joutilaisuuden etulinna keskellä yliopistokeskuksen kiireistä elämää, jossa voit jos mielesi tekee hetkeksi pysähtyä ja rentoutua.

Saara Sillanpään tavoitteena on ollut rakentaa tila, jossa kuka tahansa ohikulkija voi hetkeksi pysähtyä, rentoutua ja olla jouten. Pyrkimyksenä on ollut rakentaa Joutola sellaiseen paikkaan, jossa joutenolo olisi muutoin mahdotonta tai vähintäänkin epätavallista. Hänen mukaansa joutilaisuuteen ei tarvita suuria asioita. Tarkoituksena on ollut luoda joutolasta kodikas, aikansa elänyt nukkavieru tila.

Joutolassa pyörii Saara Sillanpään luoma videoteos ”une promenade”, joka on kuvaus rauhallisesta päämäärättömästä kävelystä erilaisten erikoisten paikkojen läpi. Joutolassa on käytettävissä myös rauhallinen piilosoppi ”turva”, jossa voit kuunnella kissan kehräyksen rauhoittavaa ääntä. Seinille on ripustettu erilaisia ajatuksia joutilaisuudesta.

Sillanpää painottaa Joutolan olevan oleskelupaikka enemmän kuin installaatio ja kuinka tärkeää on, että tilassa esineisiin voi koskea ja tuoleilla istua. Joutolan idea on, ettei katsijan tarvitse tehdä mitään jos hän ei niin halua. Joutolassa oleskelua ei dokumentoida teokseksi. Saara Sillanpää toivoo, että Joutolan vierailijat voisivat omasta aloitteestaan vapaamuotoisesti kirjoittaa jotain joutilaisuudesta. Sillanpää esittää myös kysymyksen edustavatko samat asiat kaikille ihmisille joutilaisuutta?

Lisätietoja:

Saara Sillanpää

Aalto yliopisto, visuaalisen kulttuurin maisteriohjelma

Joutola on osa Saara Sillanpään taiteen maisterin opinnäytetyötä.

saara.veilamo@gmail.com

Petteri Nurmi kirjoitti pienen jutun Yliopistokeskuksen verkkolehteen.¹⁰⁷

¹⁰⁷ http://www.ucpori.fi/joutola__joutilaisuuden_etulinna

LOPUKSI

Olen pyöritellyt joutilaisuutta mielessäni useamman vuoden ajan. Opinnäytetyöni muodostui tällaiseksi pikku hiljaa. Ensin minun oli vaikeata hahmottaa millä lailla voisin joutilaisuutta kuvata visuaalisesti niin, ettei se olisi vain koristeellista kuvitusta. Keskustelut Taina Rajantin kanssa antoivat ajatuksia, joista rupesin kehittämään muutamaa eteenpäin. Yksi suunta oli tekstit, jotka ovat epätieteellistä teepöytäkeskustelua ja -pohdiskelua. Näistä olin ajatellut jonkinlaista sarjakuvantapaista, mutta ne löysivät muotonsa toisella tapaa. Toinen suunta oli Joutolani. Olin jo aikaisemmin haaveillut rakentavani jonkinlaisen ”taidehuvipuiston”, eli paikan jossa voisi itse tehdä asioita omassa tahdissaan. Joutolassa tietenkin voi itse olla tekemättä asioita omassa tahdissaan. On kiinnostavaa, miten paljon aihetta sivuavaa kirjallisuutta löytyy kun pääsee alkuun. On ollut hauskaa saada vahvistusta omille näkemyksilleen ja löytää uusia näkökulmia asiaan. On kiinnostavaa huomata, miten tiedostamattani olen jo pitkään työskennellyt sellaisten teemojen kanssa, jotka lopulta kaikki punoutuvat yhteen ja sivuavat joutilaisuutta. Joutilaisuus tulee varmasti pysymään tärkeänä jatkossakin elämässäni ja työskentelyssäni. Minulla on vielä monta kiinnostavaa kirjaa luettavana, enkä ole niinkään varma, etteikö Joutolanikin vielä näyttäytyisi jossain jossakin muodossa.

Kiitokset: Taina Rajanti, Laurent Chambon, Jukka Juhala ja Kaisu Lepikkö.

LÄHTEET

- Aamulehti 9 huhtikuuta 2005, Estradilla tänään: pätkiin katkottu elämä, Tiina Nyrhinen
- Aristoteles, Nikomathoksen etiikka, X kirja 8 luku, s 199, Suom. Simo Knuutila, Gaudeamus,Helsinki 1989.
- Guy Debord, Speaktaakkelin yhteiskunta, Suom. Tommi Uschanov, Summa, Helsinki 2005.
- Forsman J, Hendell-Auterinen L, Toim. Iso Tietosanakirja, Neljästoista osa, s. 474, Otava Helsinki 1939.
- André Gorz, Eläköön työttömyys -Kirjoituksia työstä, ekologiasta, vapaudesta, toim.Keijo Rahkonen, Kansan Sivistystyön liitto, Helsinki 1982.
- Groupe Krisis, Työn vastainen manifesti, luku 9 Työn verinen historia, suom Timo Ahonen,<http://megafoni.net/index.php?art=126&am=1&vm=2>
- Ivan Illich, Oikeus hyödylliseen työttömyyteen ja sen asiantuntijaviholliset, suom. Pekka Sauri, WSOY Porvoo 1990.
- Paul Lafargue, Oikeus laiskuuteen, Napoleon 1807, 1883, <http://idlenest.freehostia.com/links/oikeus.html>
- Miten elämme vuonna 2020? 5/8, 28 min Osa 5/8: Kaupunki vai maaseutu? Anders Nord tutustuu Freiburgin kaupunginosaan, jossa on panostettu aurinkoenergiaan ja autoilu keskustassa kielletty. Onko Tukholman talojen katoilla viljelmiä vuonna 2020? Ruotsin televisio.
- Puolilehti No 2/ 2012 ”Pappi, lukkari, talonpoika, kuppari, rikas, rakas, köyhä, varas” Pirjetta Brander
- Tuntematon kirjoittaja, Tarinoita eksymisestä, s. 7. Hki 17.11.03.
- Vihreä lanka, 18.2.2011, Alexandra Salmela, Mässäilyä ja tuhlausta.
- Voima 1/2011Tuuli Kaskinen, Ilmastoruoka.

INTERNETLÄHTEET

- <http://yhteisotaide.weebly.com/yhteisotaiteen-tyotavat.html>,(Haapala 1999, 90-93; Yhteisötaiteen ideaa etsimässä 2000.)
- staceyk.org/.../MichailGalanakis.pdf
- <http://www.yts.fi/yts/sanastoa.html>

<http://suomisanakirja.fi/joutilaisuus>

www.travaillerplus.com

http://yle.fi/uutiset/kokoomusnuorten_vpj_lapsilisat_poistettava_-_jarjenvastaista_tukea_heikomman_aineksen_lisaantymista/6362497

<http://www.hs.fi/ulkomaat/Muovij%C3%A4te+hy%C3%B6tyk%C3%A4ytt%C3%B6n+Pulloista+tehd%C3%A4n+taloa+Nigeriassa/a1305548811322>

<http://www.kansanuutiset.fi/uutiset/kotimaa/2923397/%E2%80%9Dkaikille-toita-mutta-niin-vahan-kuin-mahdollista%E2%80%9D>

<http://keskustelut.iltasanomat.fi/thread.jspa?threadID=8668>

<http://www.talouselama.fi/Tebatti/puheenvuoro/tyota+ei+tarvita+vaan+arvoa/a2162570>

<http://www.guardian.co.uk/environment/2008/mar/23/freiburg.germany.greenest.city/print>

<http://yle.fi/ohjelmat/1915415>

KUVALÄHTEET

Kannen kuva: Gustav Mützel, Brehms Tierleben, Small Edition 1927, <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ai-drawing.jpg>

Johanna Lonka

Saara Sillanpää